

SRPSKI DIJALEKTOLOŠKI ZBORNIK
SRPSKA KRALJEVSKA AKADEMIJA

SRPSKI DIJALEKTOLOŠKI ZBORNIK

— КЊИГА II —

V. 2.

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

ДЕСЕТА КЊИГА

НАГРАЂЕНА ИЗ ЗАДУЖБИНЕ Д-Г ЛЈУБОМИРА РАДИВОЈЕВИЋА

У БЕОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1911

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

INDIANA UNIVERSITY
LIBRARIES
BLOOMINGTON

PG 1387
.A2 577
v. 2

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

КЊИГА II

У БЕОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1911

ПРЕГЛЕД

СТРАНА

1. **Д-р А. Болић**, *О дијалекатском материјалу О. Броха у књизи: Die Dialekte des südlichsten Serbiens* 1
2. **Владан С. Јовановић**, *Гаврило Стефановић, Венцловић* 105
3. **Милош Московљевић**, *Акценти именица и придева у поцерском говору* 307
4. **Маринко Станојевић**, *Северно-тимочки дијалекат* 360
5. **Гл. Елезовић**, *Извештај са дијалектолошког путовања од Вучитрна до Пећи* 464

АКЦЕНТИ ИМЕНИЦА И ПРИДЕВА

у

ПОЦЕРСКОМ ГОВОРУ.

ЗАБЕЛЕЖИО ИХ

МИЛОШ МОСКОВЉЕВИЋ

Поцерски говор је део шумадијског (централног) дијалекта, а говори се у садашњем поцерском срезу, т. ј. по подгорини Цера планине. Овај се говор врло мало разликује од мачванског и посаво-тамнавског, али има ипак својих занимљивих специјалних особина, управо одступања од просечног централног дијалекта. Те разлике међу овим деловима једног истог дијалекта долазе отуд што се на посаво-тамнавском огледа утицај ваљевског говора, а у мачванском има доста мешавине сремског, а и иначе је насељен становницима разних дијалеката. Према њима поцерски говор представља више чист тип, неутралан део централног дијалекта, а ипак са својим специјалним особинама. Овом приликом говорићу само о акценатским особеностима које сам констатовао у поцерском говору. Неких од ових особина има и у околним говорима, али којих и у колико не могу рећи, јер нисам потанко испитивао те говоре.

Овде износим акценат, у главном, села *Варна*, које се налази у средини Поцерине, а у њему сам се и сам родио. Пошто је *Варна* у средини, а становништво јој није досељено (сем мало изузетака), нити је могло бити

великог утицаја са стране, наведени примери су типични. И заиста, поцерски је говор сачувао неке акценатске особине боље него други говори овог дијалекта, или ове акценатске системе, а неке је опет мање сачувао, или заменио новим, које је створио самостално на своме земљишту.

Овај је рад компаративне природе: упоређивао сам акцентуацију поцерског говора са акцентуацијом Вуковом, коју је систематисао Ђ. Даничић, и акцентуацијом *арчањског, озринићског и дубровачког* говора, коју је изнео М. Решетар у своме делу: „Die serbokroatische Betonung südwestlicher Mundarten“ (Kaiserliche Akademie der Wissenschaften. — Schriften der Balkankommission. Wien 1900 стр. VI+222 in 4°). Даничић је изнео акценте српскога језика: у „Slavische Bibliothek“ I, стр. 97—110. (акценти а-основа); у „Гласнику Дружства Србске Словесности“ VIII, стр. 1.—61. (акценти именица мушког рода); у „Гласнику“ XI, стр. 1.—22. (акценти именица средњег рода), стр. 22.—31. (акценти i-основа), стр. 31.—34. (акценти мушких имена и хипокористика на е и о); у „Radu Jugoslovenske Akademije Znanosti i Umjetnosti“ VI, стр. 47.—158. (акценти глагола); у Radu XIV, стр. 88.—110. (акценти придева). Где год се акценат поцерског говора слаже са Вуковим акцентом, ту о њему нисам ништа ни говорио, већ сам само напоменуо, ако је требало, да се слажу, или нисам ништа ни напомињао. Примере из Решетарових дијалеката наводио сам само онда кад се они слажу са примерима из поцерског говора, а одступају од Вуковог.

Из упоређивања ових акцената излази да се поцерски говор у многим акценатским особинама, нарочито старијим, више приближује дубровачком него ли Даничићеву акценту. Потребно је да овде напоменем да се у поцер. говору могу констатовати две струје у по-

гледу акцента: код старије генерације има врло често колебања у акценту; он може бити исти као у Даничића, а може и одступати од њега; код млађе пак генерације налазимо увек само новије акценатске форме. Али се одмах види да те акценатске форме нису последица неких физиолошких измена, већ су, већином постале путем аналогije.

При овом раду држао сам се Решетарова расподела материјала, јер ми изгледа подеснији. (У даљем излагању обележаваће се, ради краткоће, Решетарови дијалекти овако: дубровачки са R, озринићки са O и прчањски са P; Даничићев пак акценат са D.).

I. Акценти у именица.

a- Основе.

1. Основе са (некадашњим) акцентом на крају.

A. Једносложне основе.

У својим радовима о акценту Даничић ништа не говори о таквим именицама. Решетар пак вели да се у Дубровнику сачувао *gen. sing.* од именице *тма* у рибарској фрази „*vozi odà tmē*“. Код Вука има само један пример једносложних именица женског рода — *кна*, али је забележена и као двосложна *къна*. И у поцерском говору нема готово једносложних именица женског рода, свега те две: *кна gen. кнѣ асс. кнѹ* и *instrum. кндм* или *кндм*, а у осталим се падежима не употребљава; друга пак *тма* употребљава се само у *nom. sing.* у изразима „*тѹшта* и *тма*“ и „*ѹма* и *тма бѹжѹја*“. У *nom. sing.* као једносложна употребљује се и именица *сна*, али је то контраховано од *снаја* (*снаха*) и као двосложна употребљује се у свима осталим падежима.

В. Двосложне основе.

а) *Основе са кратким кореновим слогом* (Даничић Slav. Bibl. I стр. 102., Rešetar 87.). Типа има два: *жѣна* и *сѣстра*. Код Даничића се налазе у овој групи и *змија* и *жѣља*, а у поцер. оне иду у друге групе, јер прва гласи *змија*, те иде међу именице типа *b*); а друга гласи *жѣља*, те иде међу именице са акцентом на корену (2. А., а). Такав исти акценат имају те две именице и у Решетаровим говорима: *zmija* P, *zmija* R (али *zmiја* O), *zeļa* R.¹⁾

И у поцерском говору мењају акценат тако исто све оне именице које је навео Даничић (изузимајући *жѣља* и *змија*, за које сам рекао да не спадају овамо), само у групи *c*) (именице које имају акц. на корену у *nom. acc.* и *voc. sing.*, и *nom.-acc. pl.*) ове друкчије гласе: *смѡла*: *смѡлу-смѡле* (*смѡле*) (у R. *smōli* руски *смола* — *смолу*), *јагма*: *јагму* — (*јагме*), *гѡба*: *гѡбу* — *гѡбе* (и *гѡбе*), *мѡла*: *мѡлу* — *мѡле*; *чѡа*: *чѡу* (в би-лабијално, или *чѡју*) — *чѡје*; све ове дакле иду у групу *b*) (именице које имају акц. на корену, само у *nom. acc. pl.*). У групу *c*) долази у поцерском говору још и *ѡса*: *ѡсу-ѡсе*, с чим се слаже R *ōsa*: *ōsu-ōse* и руско *оса*: *осу*.

Даничић зна само за три именице да имају у *dat. sing.* акценат на корену, а то су: *ѡѣца*: *ѡѣци*, *ѡѡда*: *ѡѡди* и *зѡмља*: *зѡмљи*. У поцерском говору имају такав акценат, поред те три, још и: *ѡјѡда*: *ѡјѡди*, *мѡгла*: *мѡгли*, *нѡга*: *нѡзи*, *рѡја*: *рѡји*, *мѡтла*: *мѡтли*, *лѡза*: *лѡзи*. Можда их има још, али је то тешко констатовати, јер се не употребљавају у *dat.*

У осталим падежима нема разлике, сем код именице *нѡѣе*, која код Даничића има у *gen. pl.* *нѡѣѡѡа*, *dat. plur.* *нѡѣѡѡама*, а у поцерском говору има *нѡѣе*: *нѡѣѡѡа*,

¹⁾ У Решетаровим говорима није увек пренесен акценат, али кад одговара старином поцерском пренесеном ја ћу га назвати *истим*.

наѡвама, (поред *наѡуе*: *наѡѡва* — *наѡуеама*, а, чини ми се, и *наѡуе*: *наѡѡва* — *наѡуеама*). У R има много више именица типа с), него у Даничића, и све те именице имају акценат на корену и у *dat. sing.*; и у томе је, дакле, ближи поцерском говору.

б.). *Основе са дугим кореновим слогом*, типа *вѡла-сѡле*. (Дан. Slav. Bibl. 100, Reš. 92.). Поред осталих именица, које је Даничић навео, у тај тип долази у поцерском говору и *змѡја* — *змѡје*, која је код њега под а). Ове именице мењају акценат у *dat.*, *асс. voc. sing.* и *пот-асс. plur.* у поцерском говору исто онако као и код Даничића, само што *трѡва* има у *асс. sing.* *трѡву* *пот. асс. pl.* *трѡве*, а *срѡда*, кад значи недељни дан, има у *асс. sing.* *срѡду*, а иначе *срѡду*.

Даничићу се чини да ове именице могу имати двојак акценат у *асс. sing.*: *брѡда*: *брѡду* и *брѡду*, *срѡба*: *срѡбу* и *срѡбу*, *клѡца*: *клѡцу* и *клѡцу*, *стѡна*: *стѡну* и *стѡну*. У поцерском говору се те именице, сем *брѡда*, која има *брѡду*, а *брѡду* само, можда због слика, у реченици „*брије брѡду, вара децу млѡду*“, имају у *асс. sing.* оба та акцента, али поред њих гласе тако и још неке друге, и то: уз предлог се употребљавају само са акцентом на корену, а без предлога са оба акцента, дакле н. пр. *клѡца* има: *на клѡцу* (од старијег *на клѡцу*), али: *направио клѡцу* и (ређе) *клѡцу*; *стѡна*: *на стѡну*, али *стѡну* итд.

Од свих именица овога типа само три имају акценат на корену и у *dat. sing.*, а то су: *глѡва* — *глѡви*, *дѡша* — *дѡши* и *рѡка* — *рѡци*. Ни у поцерском говору нема их више, али мислим, као и Даничић, да би и остале имале такав акценат, кад би се чешће употребљавале у *dat.*, јер је таква акцентуација стара, што доказује и дубровачки говор, где таквих именица има много више. Што се тиче Решетарових дијалеката, има једино да се помене да у R неке именице ове акцен. групе само

у вези са предлогом показују да су некад имале акценат на корену, па је он пренет на предлог, а иначе им је акценат на наставку у асс. sing., н. пр. *srijedŭ*, али *ŭ srijedu*, *zīmā*, али *ŭ zīmu*; и *petŭ* и *rdđ petu*; *Rijekŭ*, али *nā Rijeku*. У томе се, дакле Р говор слаже донекле са поцерским говором.

У gen. plur. именице овога типа имају акц. као и код Даничића, само *цѣгља* има *цѣгаља*, као именице мушког рода типа *јѣнац* — *јѣнаца*, или, ако се не умеће -а-, *цѣгљи*, по IV деклин.; наставак-и- у gen. plur. налазимо често и код других именица и овог и других акценатских типова, н. пр. *глѣвѣња*: *глѣвѣњи*, *тѣрба-тѣрбѣ*. итд.

Поред наведених именица код Д. (*лѣнка* се ретко чује) које у dat.-instr.loc. plur. скраћују коренов слог, те имају ` акц. на првом слогу, у поцерском то скраћивање налазимо још и код ових: *тѣрба*: *тѣрбама*, *кљѣца*: *кљѣцама*, *врба*: *врбама*, *грѣда*: *грѣдама*, *глѣва*: *глѣвама*. Неке пак могу имати и такву акцентуацију, а могу имати и дужину, н. пр.: *стѣна*: *стѣнама* и *стѣнама*, *стрѣна*: *стрѣнама* и *стрѣнама*, *стрѣла*: *стрѣлама* и *стрѣлама* итд. Млађа генерација употребљава само облике са дужином. И у овој црти је поцерски говор ближе R говору, него Вуковом, јер у R *све* именице овога типа скраћују коренов слог у dat.-instr.loc. plur.

У овај акцен. тип долазе и двосложна женска имена (већином *hypsocoristica*) на а, као: *Мѣра*, *Стѣна*, *Дѣра* и др. У R и O сва се таква имена завршују на -е: *Мѣре*, *Стѣне Кѣте* и др. По Даничићу оне имају у voc. sing. акценат на првом слогу: *Мѣре* или *Мѣра*. У поцерском пак говору оне се у nom. sing. завршују само на-а, а у voc. sing. имају наст.-о и акценат ` на корену, н. пр. *Мѣра*: *Мѣро*, *Вѣда*: *Вѣдо*, *Јѣла*: *Јѣло* итд. Исти такав и облик и акценат имају и мушка имена, која се код Вука и Даничића завршују на-о као: *Јѣва*, *Ђѣка*. *Стѣва* итд., у voc. sing. *Јѣво*, *Ђѣко*, *Стѣво*.

В. Тросложне основе.

а). *Основе са три кратка слога, типа лепдга-лепдгѣ.* (Дан. 107., Реѣ, 97.); *тазбѣна*¹⁾ и *сѣтона* код Д. гласе у поцерском говору *тазбѣна* и *сѣтона*, те не долазе у ову групу, већ прва под 2. Б. а., а друга под 3. а. Код Д. има 15 имен. овога типа, које такође имају у асс. sing. и nom. асс. pl. акценат на корену. Све те именице тако гласе и у поцерском говору, сем *тоидла* која има у nom. асс. plur. *тоидле*. Од оних трију именица, што код Д. могу имати двојак акц. у асс. sing. у поц. гов. *кривѣна* има такође *кривѣну* и *кривѣну*, *сирѣга* има само *сирѣгу*, а *тазбѣна*, као што смо видели, иде у другу групу. Али и све остале именице које код Даничића имају акценат (˘) на корену у асс. sing. могу гласити двојачко, и то: уз предлог увек са акцентом на првом слогу (односно на предлогу), а без предлога на оба начина, н. пр.: *дубѣна*: *дубѣну* или *дубѣну*, али *ѡ дубѣну*; *ширѣна*: *ширѣну* или *ширѣну*, али *ѡ ширѣну*; *планѣна*: *ѡ планину*, *брзѣна*: *нѣ брзѣну* итд. Ну поред асс. sing. и nom. асс. plur., изгледа ми да неке од ових именица имају акц. на корену и у dat. sing., али не знам поуздано, јер је тешко наћи примера где се такве именице употребљују у dat. plur., пошто означавају нешто мртво, те је стога тешко констатовати какав акценат имају у том падежу. Такве су именице: *планѣна*: *плѣнини*, *ширѣна*: *ширѣнини*; *кривѣна*: *кривѣнини*, *дубѣна*: *дубѣнини*, *дужѣна*: *дужѣнини*, *живѣна*: *живѣнини* и можда још која. И у том погледу поцер. говор више се слаже са R него са Д., јер у R говору све именице овога типа имају акц. на корену, не само у асс. sing. и nom. асс. plur., већ и у dat. sing. н. пр.: *гдсрѣда*: *гдсрѣди*, *гдсрѣди*, — *гдсрѣде*, (можда је наше *гдсрѣда* према dat. асс. sing. и nom. асс. pl., јер

¹⁾ *тазбѣна*, Дан. ося., 156.

би према *gospòdin* требало да има *gospòђa*; *vlastela*: *vlasteli* — *vlastelu*; *živina*: *živini* — *živinu* итд.

У Р и О акценат је код ових именица увек на наставку, а да је и тамо био на корену у поменутиим падежима, види се из тога, што је такав акценат код неких именица продђо и у *nom. sing.* и остале падеже, н. пр.: *bñdala* О, *rělena* ОР, *rěvena* О, *gđsrođa* (поред *gosrđđa*), *gđsrođa* ОР (поред *gosrđđa* О) итд.

б) *Основе са дугим претпоследњим слогом.* Ту долазе именице типа *тетúва* — *тетúве*. (Дан. 106., Реš 99) У поцер. говору овамо спада и имен. *држáља*, које код Вука нема (има *држáље*). Д. зна само за две именице овога типа да имају у *voc. sing.* акц. на корену, а то су: *одúва*: *òдúво* и *тетúва*: *tětúво*, а остале су у томе падежу не употребљавају. У поцерском говору од ових имен. употребљавају се само: *тетúва*, *кадúва*, *мељáја* и ретко *црекрétња*, *серцада* (*срцада*), али не знам какав би акценат имале у *voc. sing.*, јер се не говоре у том падежу.

У ову групу именица долазе и тросложна женска имена као: *Милéва*, *Крстúна*, и др., које се, разуме се, употребљавају у *voc. sing.*, али са истим акцентом и наставком као и у *nom.*, дакле: *Милéва*, *Крстúна* итд. Даничић и Решетар не говоре ништа о таквим именицама.

Г. Четворосложне основе.

Ту долазе именице типа *баругана* и *преслицúца* (Дан. 110., Реš 100). Код Д. остаје акценат непромењен у свима падежима тих именица, а у поцерском говору и ове именице имају у *voc. sing.* акценат на корену: *баругано*, *вєличино*, *нєчистофо*, *врдалама*; *врдаламо*; *бајбокана*: *бајбокано*. И у Р се налазе трагови који показују да је и код четворосложних основа са наглашеним крајњим слогом била у *voc. sing.* иста акцен-

туација као и код двосложних. Тако (у молитви) од *veličina* има voc. sing. *vēličino* и од *nečistōca-nečistōco*.

2. Основе са акцентом на корену.

А. Двосложне основе.

а) Са оштрим (˘) акц. типа *књѣга* и *цѣсма* (Дан. 104. Реѣ. 100). Међу именице овога типа долази у поцер. гов. и *жѣља*, која се код Даничића налази под 1. Б. а., иначе се поцер. гов. у овом типу потпуно слаже са Д.

б) Са високо-дугим (ˆ) акц., типа *лѣѣа* и *цлвѣка* (Дан. 101. Реѣ. 100). Именице овога типа које у међу а у gen. plur. имају оштар (˘) акц. у том падежу, а само три имају високодуги акц. код Д, а то су: *кѣтѣва* : *кѣтѣваѣ*, *црѣтка* : *црѣткаѣ* и *црѣква* : *црѣкваѣ*. Поред њих такав акценат у gen. plur. имају у поцер. говору још и ове: *крѣшка* : *крѣшкаѣ*, *гѣтка* : *гѣткаѣ* (и *гѣтки*) и *гѣжѣва* : *гѣжѣваѣ* (чепће *гѣжѣѣ*). Али се већина именица ове групе (као и других) не употребљава са уметнутим - а у gen. plur. по II деклинацији, већ са gen. plur. *i* = основа (IV декл.) на -и, н. пр.: *кѣрка-кѣркѣ*, *дѣјка-дѣјкѣ*, *црѣква-црѣкѣ* ит.д. У О говору има такође *гѣѣѣва* : *гѣѣѣваѣ*, *крѣшка* : *крѣшкаѣ*.

Б. Троложе основе.

а) Типа *јѣбука* (Дан. 106, Реѣ. 101.) и б) типа *слѣмчица*. Међу прве долазе и *црѣслава* и *црѣмета* (мотка у вајату преко које се пребацују поњаве, ћилимови и др.), којих код Вука нема; *бѣседа*, *нѣслога*, *цспаша*, *цдѣаша*, које код Д. иду под 3. а) и *тѣзбина*, која је код Д. под 2. В. а). У акцентуацији ових именица поцер. гов. се потпуно слаже са Д.

В. Четворосложне основе.

а) Именице типа *дбрвица*. За ове именице немам шта приметити.

б) Именице са високодугим акцентом на првом слогу. Има их свега пет код Д, а у поцерском се говору четири од њих овако изговарају: *јѣтр(о)вица*, *мајстѣрица*, *палдишина*, *бѣновица*, а *Кѣрловкиња* нисам чуо.

3. Основе са акцентом на претпоследњем слогу.

а). Са *кратким првим слогом*, типа *маслина* и *молитва* (Дан 105. Реѣ 101). У поцер. говору ове именице имају акценат на корену: *бѣседа*, *нѣслога*, *ѣспаша* и *ѣпаша*, те иду под 2. Б. а); у О такође: *бѣседа*, *нѣслога*, *ѣраша*. Овамо долази у поцер. гов. и *сѣтона* која је код Д. под 2. В. а.). Иначе се поцер. гов. слаже са Д.

б) Са *дугим првим слогом*, типа *кајсија* (Дан. 105. Реѣ 101.). За именице овога типа немам шта да приметим.

с) Са *дугим другим слогом*, типа *дѣвојка* (Дан 108. Реѣ 102.) И у овим именицама поцерски се говор слаже са Д. Овамо долазе и женска имена као: *Милѣјка*, *Рѣдојка*, *Стѣнојка*, *Нѣвѣнка*, *Рѣмѣнка*, (име краве), али оне у поцер. гов. немају у *вос. sing.* акц. на корену (као *дѣвојка* : *дѣвојко*), већ им је *вос.* једнак са *попип.* О њима ништа не говори ни Д., ни Решетар.

д) *Четворосложне основе са акцентом на претпоследњем слогу*, као: *мајстѣрица* и *палдишина*, које код Д. иду под 2. В, б), и женска имена, као: *Милѣнија*, *Обрѣнија*, *Спасѣнија* и сл., о којима Дан. и Реш. ништа не говоре. Акценат им остаје исти у свима падежима.

4. Четворосложне основе са акцентом на другом слогу.

Ове групе нема ни код Даничића ни код Решетара, а у поцерском говору у њу спадају: *јѣтр(о)вица*

и *бáновица*, које код Д. долазе под 2. В. в., и *úчиница*, *Кíћиница* и сл.; за тим жен. имена, као: *Вíдосава*, *Лéпосава*, *Стáнисава* и друге. Код свију остаје акценат непромењен у свима падежима.

ъ/о = **Основе.**

1. Основе са (некадашњим) акц. на крају.

А: Једносложне основе.

Ту долазе *masculina* као *цáс-цá* (Дан. Гласник VIII. 16., Реџ. 45) *neutra* као *злѡ-злá* (Дан. Гл. XI, 3., Реџ. 45.). Именица овог акценатског типа има врло мало, код Даничића свега три мушког рода: *цáс*, *сáн* и *шáв*, и три сред. р.; *ѡнѡ*, *злѡ* и *стклѡ* (*склѡ*, *цклѡ*). У поцерском говору још их мање има: *цáс*, *сáн*, *ѡнѡ* и *злѡ*; од *шáв* gen. sing. *шáв* ретко се чује, већ се обично употребљава двосложно *шáва*; а место *стклѡ* има двосложно *стáкло-стáклета*. Именица *сáн* код Д. има у plur: *снѡви-снѡва?*-*снѡвима*, у поцер.: *снѡви-снѡва-снѡвима*. Именица *ѡнѡ* не употребљава се у множини у поцер. гов.

Б. Двосложне основе.

а) Са кратким кореновим слогом.

аа) *Masculina* као: а) *кѡъ-кѡња* (Дан. VIII., 15., Реџ. 45.); б) *грѡм-грѡма* (Дан. VIII. 14.); г) *кѡсац-кѡсца* (Дан. VIII, 21.); д) *свѡкар-свѡкра* (Дан. VIII, 28.). У поцер. говору долазе под а): *ѡѡр* (поред *ѡѡр?*)-*ѡѡра*, што се слаже са *ѡѡг-ѡѡгá* у Р, док је код Вука и у О и Р *ѡѡр-ѡѡра*, у руском *ѡѡръ-ѡѡра*; *ѡѡм* (пор. *ѡѡм*)-*ѡѡма*; *зѡѡр-зѡѡра*, *стѡѡр-стѡѡра*, *шáв-шáва*, *Грѡк-Грѡка* (пор. *Грѡка*), што се слаже са *Грѡк-Грѡка* Р, *вр(х)-врѡха* и *грѡм-грѡма*, које код Д. гласе *врѡх-врѡха* и *грѡм-грѡма*, те иду под тип б); *смѡѡ-смѡѡѡ*, *ѡм-ѡма*, *црáз-црáза* које код Д. гласе *смѡѡ-смѡѡѡ*,

џм-џма и прѡа-прѡаза. Међу именице β) типа не иду у поцер. гов. поменуте грѡм-грѡма, вѣ(х)-вѣ(х)а, за тим: бѣк-бѣка, стѡ-стѡла, а стѡг-стѡга може имати у пот. sing. и стѡг. У групи именица типа у) долази у поцер. говору и двас-дваса, а не долази Млѣци-Млѣгака; чује се пак јѣмац-јѣмца и јѣмац - јѣмца. Код именица типа δ) поцерски се говор разликује од Даничића у косим падежима ових именица: Пѣтар има само Пѣтра, чѣшаљ само чѣшља, а уз њих долазе и јѣмац-јѣмца и вѣпар-вѣпара, које код Дан. долази под 2. А. а).

Даничић мисли да би ове именице имале акц. на корену и у voc. plur. као у voc. sing. али има само два примера: ђци, мѡмци, а Решетар сумња у такав акценат, јер га никад није чуо. Међутим, у поцер. говору ове именице имају исти акценат у voc. plur. као и у пот. plur., н. пр.: ђци, кѡсци, мѡмци и т. д. Све именице овога типа имају исту акцентуацију кроз све падеже и у поцерском говору, као и код Даничића, само имен. кѡњ има у dat. plur. кѡњима.

Од именица са проширеном множицом имају у gen. plur. акценат на корену, поред оних које је навео Д., још и ове: пѡи-пѡиѡва, вѣпар-вѣпарѡва (и вѣпарѡва), кѡтаѡ-кѡтлѡва и кѡтлѡва (Даничић не зна да ли имају кѡтлѡва или кѡтлѡва), грѡб-грѡбѡва и грѡбѡва, а можда такав двојак акценат има још која. У О је код таквих именица редовно акценат на корену у gen. plur., н. пр.: грѡбѡва, рѡрѡва, рѡбѡва и т. д. У Р и R такве форме су ретке и то: вѡлѡва, рѡрѡва PR, грѡбѡва, зглѡ-бѡва Р.

bb). *Neutra* као цѣро и вѣсло (Дан. XI, 6., Reš. 49.). У поцерском говору у ову групу долазе и стѡкло, (али има у косим падежима готово чешће стѡклета и т. д.) која код Д. иде под 1. А. и чѣдо (код Д. чѣдо), а не долазе: бѣдро и рѣбро, као што је Даничић навео, вѣћ иду под 2. А. а.). У плуралу имају акценат на корену

ове : село : села — сѣлима, перо : пѣра — пѣрима; имен. стѣжно не употребљава се, те не знам какав би акценат имала у plur., а сѣдло има сѣдѣла — сѣдлима, тако и перо има у plur. пѣра-пѣра-пѣрима, кад значи птичије перо.

b) Основе са новом дужином кореновог вокала.

aa) *Masculina* као лѣнац-лѣнца (Дан. VIII, 23., Реѣ. 51.)

bb) *Neutra* као брѣно-брѣна (Дан. XI. 4., Реѣ. 53.).

У поцер. гов. је код неких именица овога типа ушла дужина из косих падежа и у пом. plur.; такве су именице: браб-брѣла, бван-бвна, лѣвац (поред лѣвац)-лѣвца, плѣвак-плѣвка, оне дакле иду у групу 1. Б. с.); краткоћа је пак ушла из пом. sing. и у остале падеже код имен. бвас-бвса, те иде под 1. Б, а). Међу имен. сред. рода долази и дрѣце (код Д. дрѣце). И у Р је код многих именица ушла дужина у пом. sing. па чак и у gen. plur., те су се тако изједначиле са именицама које имају стару дужину типа вѣнац-вѣнца, и. пр.: дѣлас. gen. plur. дѣлѣса, лѣнас-лѣнаса. У R је то потпуно извршено, јер тамо, поред аналогиче, и сваки кратки (') акц. у двосложним речима пред крајњим кратким слогом прелазу у дуги ('). (ѣпа место ѣпа), тако да све именице, овога типа имају у свима падежима дуг коренов слог, н: пр.: бван, дѣлас, лѣнас-дѣлѣса, лѣвѣса и т. д. Акценат на наставку у gen. plur. има у поцер. говору само лѣваца, кад у једнини гласи лѣвац а тѣбѣци има у gen. plur. тѣлади и тѣладѣ.

Neutra. Међу именицама које Даничић наводи под ову групу има их неколико, што се у поцер. гов. чешће употребљавају као консонантске основе; такве су: јаје-јајета, бје-бјета, данце-данцета, звѣнце-звѣнцета, пѣрце-пѣрцета, слѣвце-слѣвцета.

У поцер. гов. ове именице могу имати у gen. plur. акценат на корену и на наставку: гѣмно-гѣвна и гѣмна,

брѣно-брѣана (и *брѣана*) и *брѣна*. У О има *břъно-břъана* и *gřъно-gřъана*.

с.) Основе са старом дужином кореновог слога.

аа) *Masculina*: α) без покретног а, као *крѣль-крѣља* (Дан. VIII. 11. Reš. 53). У ову акцен. групу долази у поцерском *кљѣч-кљѣча* (Д. *кљѣч-кљѣча*), а не долазе ове *бѣн-бѣна*, *вѣл-вѣла*, *вѣр-вѣра*, *гѣј-гѣја*, *плѣст-плѣста*, *стѣб-стѣба* те иду под 2 А. с.); чује се *дрѣн-дрѣна* и *дрѣн-дрѣна*, *прѣшт-прѣшта* и *прѣшта*, *рѣст-рѣста* и *рѣста*; *кѣр-кѣра* и *кѣра*, *смѣђ-смѣђа* и *смѣђа*, *ѣм-ѣма*. Даничић не зна поуздано да ли ове именице имају у voc. plur. акценат на наставку. У поцер. гов. заиста је на наставку, као и у пом. plur.: *кѣци*, *вѣрачи*, *ткѣчи*; остале или имају проширен плурал или се и не употребљавају у voc. Именица *мѣр* има у instr. sing., поред *мѣром*, и *мѣром* (*свѣди с мѣром*), што показује да је та именица некад имала акцен. на корену, јер и у RP има *mîr-mîra*, руски такође *миръ-мира*.

У проширеном плуралу акценат остаје непромењен, само *вѣр* има код Вука *вѣрови*, те Даничић мисли да је *вѣр-вѣра* Вук погрешно забележио место *вѣр-вѣра*. У поцерском говору има заиста *вѣр-вѣра-вѣрови*, а у Р и О такав је плурал код неколико именица.

β) Са покретним а као *вѣнац-вѣнца* (Дан. VIII, 17. Reš. 56). У поцерском у ову групу долазе још: *брао-бра*, *бѣан-бѣна*, *лѣвац-лѣвца*, *плѣван-плѣвка*, које су код Д. типа *лѣнац-лѣнца*; *јѣрак-јѣрка*, која код Д. гласи *јѣрак-јѣрка* и *здрѣвац-здрѣвца*, *сѣвац-сѣвца*, које су код Д. под 2 А б, аа), а у поц. гов. им је дужина ушла и у пом. sing.; не долази пак *дрѣжак-дрѣшка*; *члѣнак-члѣнка*. Какав акценат имају ове именице у voc. plur. Даничић не зна, али мисли да „може бити“ имају такође акценат на корену, као и у voc. sing. Мени је такав акц. voc. plur. непознат, већ сам констатовао да је исти

као у пот. plur., дакле : *вѣнци, Нѣмци, слѣпци, свѣци* и т. д. У Р има такође *звѣсѣ*, у R. *звѣси*, у P. *кидкѣ*.

Проширену основу у множини има код Даничића само *чѣбрак : чѣдркови-чѣдркѣва*, а у dat. не зна да ли је *чѣдрковима*? или *чворкѣвима*. Та се именица у поц. гов. обично употребљава са непроширеном множином : *чѣбрци-чѣбрака-чѣбрцима*, а кад има проширену множину гласи : *чѣдркови-чворкѣва-чѣдрковима*, па и *чѣдркови-чѣдркѣва-чѣдрковима*. Даље *брао* има у plur. *брлови - брлѣва - брловима*; *бван* : *бнови - бнѣва-бновима*; *јарак-јаркови-јаркѣва-јарковима* (али се ретко употребљава), тако исто : и *ваљак, ђерам, зајам, маџак, рѣџак, члѣнак*. Именица *јарам* има у поцер. гов. у множини *јармови-јармѣва-јармовима*, *рајжањ : рајжѣва-рајжѣвима* и *ражѣва-ражѣвима*; *пѣтао* : *пѣтлѣва-пѣтловима* и *пѣтлови-пѣтлѣва-пѣтлѣвима*. У Р и R тако проширене основе у множини ових именица не употребљавају се, а у О само *вјѣпас* има *вјѣпѣви-вјѣпѣва-вјѣпѣвима*.

bb) *Neutra*, као *α*) *крѣло* (Дан. XI, 4., Reš. 56.); *β*). *писмо* (Дан. XI, 4). У ову групу долазе у поцер. гов. још и *жѣјѣце, бѣбѣце*, у О тако исто : *жѣјѣсѣ, бѣбѣсѣ*, али се оне још чешће употребљавају као консонатске основе; за тим *зрѣнце* (Дан. *зрѣнце*) и *гѣбѣжѣ* кад значи *замка, клопка*. У поцер. гов. има у gen. plur. акценат на крају само *влакѣно-влакѣна*, јер се имен. *врѣтло* не чује. Код Даничића има акц. на корену у gen. plur. само *писмо-писма*, а у поцер. гов. поред ње још и : *гѣмно-гѣвна, влакѣно-влакѣна* (поред *влакѣна*), *дѣбло-дѣбала* (чешће *дѣбла*), *данѣце-данаџа, стабло-стабала*. Неке од ових именица у поцер. гов. не умећу -а у gen. plur. такве су : *жѣјѣце-жѣјѣџа, јѣјѣце-јѣјѣџа, сѣкѣно-сѣкѣна, дѣбло-дѣбла, гѣмно-гѣмна* и можда још која. За речи на -тво (ство) Дан. вели да у gen. plur. не проширују основу са а, те им остаје исти акц. као у пот. plur., али мисли да се може чути од имен. *дрѣштво* и *дрѣштѣва*.

У поцерском има зајста *дрџстава*, а поред тога још и *кџмстава*, *трбјстава*. Решетар нема примера за проширени плурал ове акценатске групе именица, јер се такве именице не употребљавају у плуралу.

В. Тросложне основе.

а) Основе са кратким основним вокалом.

аа) *Masculina* типа: *α) мртвац-мртваца* (Дан. VIII, 20; Реџ. 57); *β) лудбв-луддва* (Дан. VIII, 30); *γ) близџанак-близџанка* (Дан. VIII, 42). У групу *α*), поред оних које је навео Даничић, долазе у поцерском још и *чадор-чаддра* (поред *чадора*), *шатгор-шатдра* (поред *шатора*) и *чдвек-чдвџка*. У групу *γ*) долази у поцер. гов. и *јармаџнац-јармаџнаца* (део на колима; нема забележено код Вука), а не иде *удбвац-удбвца*. Даничић вели да можда има, поред *удбвац-удбвца*, и *удбвац-удбџца*; тако је и најправилније, али је у поцерском дужина из других падежа продрла и у *nom. sing.*

Даничић вели да именице ове групе без покретног *a* (типа *мртвац-мртваца*) имају у *voc. sing.*, а можда и у *voc. plur.*, акценат на првом слогу, али за то наводи само један пример: *сџколе-сџколи*? У поцерском говору пак такав акценат у *voc. sing.* имају и ове: *жџвот*: *жџвоте*, *сџдок-сџдоче* и *чдвек*: *чдвече* (код Дан. ова именица гласи *чдвек-чдвџка*), а остале се именице ретко употребљавају у опште, а у *vocat.* још ређе. Ако се ипак употребе у *vocat.*, онда имају исти акценат као у *nom.*, како у *singul.* тако и у *plur.*, н. пр.: *мртвац*: *мртваче*, *тџснац-тџсначе*; *voc. plur.* *мртваџци*, *сџвџдџци* и т. д. Какав је пак акценат у *vocat.* од именица типа *лудбв-луддва*, Даничић ништа не спомиње; у поцерском је и код таквих именица акценат на корену у *vocat. sing.*, н. пр.: *гџрбв-гџрове*, *џџлбв*: *џџлове*, *нџткбв*: *нџткове*, *шџрбв*: *шџрове* и т. д., а *vocat. plur.*

у поцерском говору још и ове: *бога̀ство*, *момаштво*, *поку̀ство*, које су код Д. међу имен. типа *годиште* (3 а, bb), а не долазе: *беланце*, *бебце*, *влаканце*, *жуманце*, *крибце*, *писамце* *ребарце* (поред *ребарце?*) *себце* (пор. *седце*), *усташца*, већ иду у групу имен. типа *бичаље* (1. В. с.) bb). Али се ове именице мењају и као консонантске основе, и то чешће. Код именица које у gen. plur. умећу а акценат је у томе падежу благ (') на првом слогу, а сва три а имају дужину — *ребараца*; тако је код Даничића; али ако је облик *ребарце-ребарца* правилан, онда прво а не може имати дужину; једино према поцер. облику *ребарце* — може ући дужина из других падежа и у gen. plur.: *ребараца*, као што има у поцерском говору.

b) **Именице са новом дужином основног вокала.**

aa) *Masculina*, као *синдвац-синбвца* (Дан, VIII., 42, Реџ. 59); bb) *neutra*, као *вретѣнце* (Дан. XI., 9). За први тип Даничић има само три примера: *синдвац-синбвца*, *покрдвац-покрбвца* и („може бити“) *уддвац-удбвца* (јер ту именицу има забележену и као *уддвац-удбвца*). У поцер. говору прве две могу гласити двојако у nom. sing., са дужином или без ње: *синдвац* и *синбвац* код старијих представника овог говора, а код млађих само *синбвац*; тако исто чује се и *покрдвац* и *покрбвац*, а *удбвац* само са таквим акцентом. Код ове последње именице продрла је дужина у nom. sing. и у Решетаровим дијалектима: *udǔvǎc-udǔvca* Р, *udǔvǎc-udǔvca* О, *udǔvǎc-udǔvca* R. Међу *neutra* овог акценатског типа долазе у поцер. говору још и ове: *беланце* (код Вука *бјеланце*) у R такође *bjelǎnce*, *жуманце* (код В. *жуманце*), у R. такође *žitǎnce*, *бебце*, *влаканце*, *крибце*, *писамце*, *ребарце*, *себце*, *усташца*, које је Даничић навео код имен. типа 1. В. а. bb); за тим *жерце*, *острѣце*, *туђинство*; *брдашце*, *срдашце*, *цеташце*,

исетáнце, које су код Дан. под 2. Б. I с и d. Али се и ове именице средњег рода мењају и као консонатске основе. Gen. plur. има *сѣнѡваца* али Даничић не зна поуздано да ли је о дуго. У поцер. говору је дуго, јер је дужина продрла у све падеже. Он не говори ништа о томе да ли именице сред. рода мењају акценат у ком падежу; у поцер. гов. остаје им исти акц. у свима падежима, на пр.: *белáнце-белáнца-белáнцима* и сл. У voc. sing. акц. је на корену, а да ли је тако и у voc. plur. Д. не зна поуздано; у поцерском је такође акц. на корену у voc. sing. — *сѣнѡвече*, а voc. plur. једнак је са nom. plur. и у погледу акцента — *синѡвци*.

с) Именице са („*natura*“) дугим основним слогом.

aa) *Masculina* типа: α) *јѹнáк-јунáка* (Дан. VIII, 29, Реѡ. 60); β) *бегѹнац-бегѹнца* (Дан. VIII, 41); bb) *Neutra* типа: α) *бичáље* (Дан. XI., 9.); β) *сердáрство* (Дан. XI., 9). Међу именице типа aa, α) долазе у поцерском гов. и: *црѡѣћ-црѡѣћа* (поред *црѡѣћ-црѡѣћа*), у R такође има *сѣвѣс-сѣвѣса* (пор. *сѣвѣс-сѣвѣса*) у P *сѣвѣс-сѣвѣса*, што се слаже са поц. гов.; *дѣзгѣн-дѣзгѣна*, с чиме се слаже *dizgĭn-dizgĭna* у O, (код Вука има *dĭzgen-dĭzgena*); *врѣсник-врѣсника*, *кѡнáк-кѡнáка*, *врáтѣћ-врáтѣћа*; све су ове имен. код Дан. међу именицама групе 3. а, aa); *тѹђѣн-тѹђѣна* (код Д. *тѹђѣн-тѹђѣна*) и *Бѹдѣм-Бѹдѣма* (код Д. *Бѹдѣм-Бѹдѣма*), *гѹслáр-гѹслáра*, *шљѣвар-шљѣвáра*. Међу именице типа β) долазе у поцер. говору још и: *синѡвац-синѡвца*, *пѡкрѡвац-пѡкрѡвца* и *удѡвац-удѡвца* (код Д. типа 1. В, в), у којих је нова дужина продрла у све падеже, те су се изједначиле са овим именицама, које имају стару дужину.

Међу именице средњег рода овога типа долазе у поцер. говору и ове: *белáнце*, *беѡце*, *влакáнце*, *жумáнце*, *криѡце*, *писáмце*, *ребáрце*, *сеѡце*, *устáшца*, које

су код Даничића међу имен. типа 1. В. а, bb); за тим *срдáшце* и *грбџе* (код Д. под 2 Б, I а), *одѣло* (код Д. *оддело*) и *дегѣњство*, *јунáштво*, *лукáвство* (код Д. међу именицама типа *пáсѣште* 3. с), а не долазе: *јѣстѣво* и *сѣчѣво*.

Именице овога типа а без покретног а имају код Д. у voc. sing. акценат на корену: *јѣнáче*, *Нѣвáче*, *вѣзѣру* итд., а за voc. plur. не зна поуздано да ли има *јѣнáци*?; вели да Вук има у својој граматичи од 1818 год. у voc. plur. *колáчи*, али он сумња да би такав акц. био у том падежу. У поцер. говору је такође у voc. sing. акц. на корену: *јѣнáче*, *кѣвáчу*, *лѣдáче* итд. а у voc. plur. као у nom. plur., н. пр.: *јунáци*, *лудáци*, *младѣћи* и сл. Како је у Решетаровим дијалектима, не види се. За именице типа *бегѣнац-бегѣнца* Даничић не зна какав акценат имају у voc. sing.: *Рѣсáвче* или *Рѣсáвче*, а у voc. plur. вели да је по свој прилици као у voc. sing. У поцерском говору такве именице имају у voc. sing. акценат на претпоследњем слогу (т.ј. *блaги* на првом), на пр.: *бѣгѣнче*, *Рѣсáвче*, *мáтѣрче* и т. д., а у voc. plur. као nom. plur.: *бегѣнци*, *Рѣсáвци*, *злочѣнци* итд.

У gen. plur. ове именице могу имати дужину на сва три последња слога, као и код Даничића: *кѣмáраца*, *Мѣрáвáца*, *Штѣгáраца*, *рѣзánáца* итд., а могу бити и без дужине трећег слога од краја: *бѣгѣнáца*, *рѣзánáца*, *пѣгомáкá* итд.

Именице средњег рода код Даничића не мењају свога акцента ни у ком падежу. Решетар вели да би се у gen. plur. очекивао од именица са покретним а овакав акценат: *povrijěslo*: **povrijěslá*, *proklěstvo*: *proklěstvā* или, са покретним а, **pǒvrijesalā*, **prǒklěstavā*, као код сличних именица муш. рода. Ову Решетарову претпоставку потврђује као тачну поцерски говор, јер има: од имен. без покретног а *одѣло*: *одѣлá*, од имен.

са покретним а : *ѣвѣлство* : *ѣвѣлстава*, *злочѣнство* : *злочѣнстава*, *познѣнство* : *познѣнстава*, *убѣство* : *убѣстава* итд.

2. Основе са акцентом на корену.

А. Двосложне.

а) Основе са кратким кореновим вокалом.

аа) *Masculina* типа : α) *лѣв-лѣва* (Дан. VIII, 14, Реѣ. 61); β) *лѣј-лѣја* (Дан. VIII, 12.); γ) *сѣжсањ-сѣжња* (Дан. VIII, 26.).

Међу именице типа α) долазе у поцер. гов. још и ове : *збѣг-збѣга*, (пор. *збѣга*), *змѣј* (код В. *змѣј*)-*змѣја*, *ндј-ндја* (код В. *ндј-ндја*), *тѣс-тѣса* (код В. *тѣс-тѣса*), *рѣб-рѣба*, (пор. *рѣба*), *сѣк-сѣка*, *тѣст-тѣста* : а не долазе : *врѣт-врѣта*, *срѣз-срѣза*, *чѣс-чѣса*. Међу имен. типа β) долазе и *грѣзд-грѣзда*, (у Р такође *grѣzd-grѣzda*, у R *grѣzd-grѣzda* и *grѣzda*, код Вука *грѣзд-грѣзда*, а у руском *гроздъ-гроздѣ*); не долазе пак : *ѣвѣ* (и *ѣвѣм*)-*ѣвѣма*, *зѣбр-зѣбра*, *змѣј-змѣја*, *ндј-ндја*, *сѣк-сѣка*, *ствѣр-ствѣра*. *тѣст-тѣста*. Међу именице типа γ) долазе још : *мѣзак-мѣзга* (код Д. *мѣзак-мѣзга*) и *чѣнак-чѣнка* (код Д. *чѣнак-чѣнка*), а не долазе : *чѣшаљ-чѣшља*, *вѣшар-вѣшра*, *јѣмац-јѣмца* (пор. *јѣмца*), *Пѣтар-Пѣтра*, *знѣнац-знѣнца* (поред *знѣнца*).

У једнини неке именице овога типа не мењају акценат ни у једном падежу, а неке (које значе мртву ствар) мењају га у loc. sing., добијајући га на наставак. Код Даничића има таквих именица од α) типа свега осам, а у поцер. говору, поред њих, имају такав акценат још и ове : *ѣлѣн* : *ѣлѣну*, *мрѣз* : *мрѣзу*, *јѣг* : *јѣгу*, *лѣк* : *лѣку*, *штѣр* : *штѣру*. Од именица γ) типа, поред оне три што их је Даничић навео, мењају акценат у loc. sing. још и ове : *кѣшаљ* : *кѣшљу*, *иѣпак* : *иѣпакѣ*, *вѣтао* : *вѣтлу*, *кѣтао* : *кѣтлу* (поред *кѣтлу*), и *чѣнак* : *чѣнку*.

Као што се види, и овде је поцерски говор сачувао једну стару особину боље него Вуков, јер је акцентуација loc. sing. на наставку старија него на корену, што најбоље показује руски језик, где је наставак-у у loc. sing. увек наглашен (код именица што значе нешто мртво), и та је појава дсшла правилним, фонетским путем.

У множини код именица које проширују основу остаје акценат непромењен, само код именица β типа *ббг* — *ббга*) Даничић не зна какав би акценат имао gen. plur., ако се употребљава; именица *гвст* има, истина, *гдсти* или *гдстијљ*, dat. plur. *гдстима*, али су то облици *i*-основе, па и акценат не може служити као пример β /о основа овога типа. У поцерском говору именице α) типа мало се употребљавају са непроширеним плуралом и тад им акценат остаје непромењен, него већином са проширеним плуралом, а какав им је тада акценат, биће говора мало доцније; именице пак типа β) у поцер. говору и не употребљују се друкчије до са проширеним обликом у множини. Од именица типа *у*) код Даничића само *ндкат* има акценат на крају у gen. plur. — *нокáта*, а у поцер. говору, поред *ндкат*: *нокáта* (и *ндктијљ*), има и у dat. plur. *ндктима*; за тим још: *јѣмац*: *јѣмаца* (поред *јѣмаца*) — *јѣмцима* (пор. *јѣмцима*), *знáнац* — *знáнаца* (пор. *знáнаца*) — *знáнцима* (пор. *знáнцима*). У R говору има такође од *ндкат*: gen. pl. *нокáта* dat. *ндктима* (пор. *ндктима*).

У проширеном плуралу именице α) и *у*) типа задржавају исти акценат; изузетак је од тога код Даничића само *вѣиар*: *вѣирови* — *вѣирѣа*. Раније сам већ рекао да ова именица у поцер. говору не иде у ову акценатску групу, јер гласи *вѣиар* — *вѣира*, али такав акценат на крају у прошир. плуралу имају у поцерском ове именице: *збѣг*: *збѣгѣви* — *збѣгѣа* — *збѣговима*, *сѣк*: *сѣкови* — *сѣкѣа* — *сѣковима*; *рѣб*: *рѣбови* — *рѣбѣа*

— рѡбовима вѣтар: вѣтрови — вѣтрѡва — вѣтровима, грѡшак: грѡшкови — грѡшкѡва — грѡшковима; мѡзак: — мѡзгови — мѡзгѡва (пор. мозгѡва) — мѡзговима. Оваку акцентуацију у плуралу имају све именице β) типа (лѡј — лѡја), са изузетком код Даничића имен. рѡг и крај, које имају у plur. рѡгови — рогѡва — рогѡвима, крајевеи — крајева — крајевима. У поцер. говору има исто тако, само крај у множини има крајевеи — крајева — крајевима. Именица рѡј има у поц. рѡјева, а ређе ројева. Именица грѡзд има у поцер. у plur.: грѡздови — грѡздѡва — грѡздовима.

bb) *Neutra* као α) гѡло (Дан. XI, 6., Reš 65), β) пѡсмо Дан. XI, 6).

Међу именице средњег рода овога типа не долазе у поцер. говору мѡре (врло ретко мѡре) и чѡдо, а долазе: бѡдро и рѡбро, које су код Д. под 1. Б а. bb). Поред оних именица које је навео Даничић да имају у плуралу акценат на крају, у поцерском говору имају такав акценат још и ове: мѡсто: мѡста („на мѡста“ = овде-онде) — gen. мѡста — dat. мѡстима, поред мѡста — мѡста — мѡстима, кад значи „der Ort“; вѡће: вѡћа — (вѡћа — вѡћима); пѡље: пѡља — пѡља — пѡљима, поред пѡља — пѡља — пѡљима.

b) Основе са „positione“ дугим кореновим вокалом.

aa) *Masculina* као стѡрац — стѡрца (Дан. VIII, 27., Reš 67). bb) *Neutra* као сѡнце (Дан. XI, 5).

У поцерском говору не долазе у ову групу именица од маскулина: дѡнак — дѡнка, здрѡвац — здрѡвца, сѡвац — сѡвца, а од неутра дрѡце — (дрѡца) — дрѡцета. Дужина из осталих падежа продрла је и у nom. sing. код именице жрѡвањ, што се види из gen. plur. у поцерском говору — жрѡвања, или са проширеним плуралом жрѡњева и жрѡњева, па има чак и у nom. plur. жрѡњеви; код Вука има жѡрмњи — жѡрмња, а ва-

бележено је да се чује „у Црној Гори“. Како гласи проширена множина, Даничић нам не зна да каже, али, према Вуковом *блѣнови* — *близно́ва* („ако је добро забележено“), вели да би се такав акценат могао очекивати и у осталих именица ове акценатске групе. У Поцерини се чује, поред *блѣнови* — *близно́ва* — *близно́вима* још и: *жа̀лац*: *жа̀лчеви* — *жа̀лче́ва* — *жа̀лче́вима*; *цгла̀вк*: *цгла̀вкови* — *цгла̀вко́ва* — *цгла̀вко́вима*; *кра̀јац*: *кра̀јчеви* — *кра̀јче́ва* — *кра̀јче́вима*; *ца̀лац*: *ца̀лчеви* — *ца̀лче́ва* — *ца̀лче́вима*; *сѝрац*: *сѝрчеви* — *сѝрче́ва* — *сѝрче́вима* и *ја̀рац*: *ја̀рчеви* — *ја̀рче́ва* (поред *ја̀рче́ва*) — *ја̀рче́вима* (пор. *ја̀рчевима*); у О има *ја̀рче́ви* — *ја̀рче́ва* — *ја̀рче́вима*. Какав је акценат у непроширеном плуралу ових именица, Даничић ништа не говори; у поцерском говору у том случају остаје исти акценат, н. пр.: *кля̀нац*: *кля̀нци* — *кля̀на́ца* — *кля̀нци́ма*; *сѝрац*: *сѝрци* — *сѝра́ца* — *сѝрци́ма* итд.

о) Основе са дугим кореновим вокалом.

аа) *Masculina* као: α) *дрѣг-дрѣга* (Дан. VIII, 8, Reš 67); β) *лѣкат* — *лѣкта* (Дан. VIII, 18).

Међу именице овога типа долазе у поцер. говору, поред оних које је навео Даничић, још и ове: *гъ̀ве* — *гъ̀ве́ва* (у О *гъ̀ѣв* — *гъ̀ѣ́ва*), *пля̀м* — *пля̀ма*, (*плѣт* — *плѣ́та* P O R), *пра̀(x)* — *пра̀(x)а*, (*пра̀х* — *пра̀ха* RO, *пра̀г* — *пра̀га* P); *стра̀(x)* — *стра̀(x)а*, (*стра̀х* — *стра̀ха* RO, *стра̀г* — *стра̀га* P); *ма̀(ха)* — *ма̀(ха)а*, (*ма̀х* — *ма̀ха* RO), које су код Даничића под ? А.а; за тим *ба̀н* — *ба̀на*, *ва̀л* — *ва̀ла*, *вѣ̀р* — *вѣ̀ра*, које су код Даничића под 1, Б. с, аа). Решетар мисли да је код свију ових именица дужина старија, а краткоћа код Вука може се објаснити тиме, што је он те облике чуо без *x*—*маа*, *страа*, *праа* итд. где је први вокал скраћен пред другим; испореди у О *дѣ̀х* — *дѣ̀ха*, али *дѣ̀х* — *дѣ̀а*. У ову групу не долазе у поцер. говору: *грѣ̀д* — *грѣ̀да*, *кљѣ̀ч* — *кљѣ̀ча* и

прѧз — *прѧза*. Међу именице типа β) не долазе: *јѧрак* — *јѧрка*, *чѧнак* — *чѧнка*, *мѧзак* — *мѧзга*.

Од оних именица са покретним а које је Даничић навео да имају у loc. sing. акценат на крају у поцер. говору *Јѧзак* се не чује, *јѧрак* не долази овамо, а поред *смѧсао* — *смѧслу*, такав акценат имају још и ове: *лѧкат* — *лѧкту*, *Крѧпањ* — *Крѧпињу*; за тим и све оне без покретног а, које сам навео да иду у ову групу, а код Даничића их нема: *гѧвѧ* — *гѧвѧу*, *плѧм* — *плѧму*, *прѧ(x)* — *прѧ(x)у*, *стрѧ(x)* — *стрѧ(x)у*, *мѧ(x)* — *мѧ(x)у*, *вѧл* — *вѧлу* и *вѧр* — *вѧру*, само од *бѧн* не знам како би гласио loc. sing. У R говору све именице типа α) што значе нешто мртво имају у loc. sing. акц. на крају, а од оних са покретним а (типа β) само *лѧкат* има *лѧкту*, као у поцер. говору. Можда и нека именица која значи нешто живо у поцерском говору има акц. на крају, и за многе ми се тако чини, али ми је то било тешко констатовати, јер се врло ретко употребљавају у том падежу.

И у поцерском говору имају именице типа α) у gen. plur. редовно акценат на крају, као и код Даничића и Решетара. Само именица *сѧт* има код Д. у gen. pl. *сѧта* „зато што је скраћено од *сахата*“, а у поцер. говору и та именица има у gen. pl. акценат на крају, али као i-основа: *сѧтѧ*; такав исти акценат има и у O *satѧ*. Од именица са покретним а имају у gen. plur. акц. на корену само *ждѧманѧ* (о којој смо раније говорили) и *Рѧваца*, а акц. на крају само *лѧкат* — *лакѧта* а за *цѧдаљ* не зна да ли има *цѧдаља* или друкчије. У поцер. говору *Рѧвац* се не чује, од *лѧкат* има такође *лакѧта* (у R *lakѧta*), а од *цѧдаљ* има *цѧдаља* или *цѧдѧљѧ*.

Акценат на крају налазимо и у dat. plur. код старих i-основа, н. пр.: *љѧди*: *љѧдима* и сл. Остале именице које не проширују множину имају код Даничића у dat. plur. непромењен акценат: *брѧци*: *брѧцима*, *мрѧви*:

мрāvима, итд., али вели: „за речи као што су последње две, које немају уметак-ов-или-ев-, може бити да се варам; од речи *зуб* и *црв* слушао сам у овим падежима м. п.: *зубима*, *црвима*, овако и *брцима* м. *брцима*“. Заиста, у поцерском говору има у *dat. plur.*: *зубима*, *црвима*, *мрāvима*. У Решетаровим дијалектима је такође акценат на наставку у томе падежу: *b̄rc̄īta* PO, *b̄rc̄īta* R, *c̄rvīta* PO, *c̄rvīta* R, *brāvīta* PO *brāvīta* R, *trāvīta* P, *trāvīta* R, *prūtīta* R, *zūbīta* O и *zūbīta* P, *zūbīta*, али и *b̄rc̄īta*, *c̄rvīta* R.

За именице типа *лѣкат* — *лѣкта* Даничић ништа не вели, да ли имају *dativus* непроширеног плурала и какав акценат у њему. У поцерском говору ове две имају непроширен *dat. plur.* и акценат на наставку: *лѣкат* — *лѣктима* и *цвдаљ* — *цвдљима*.

Проширени плурал од именица без покретног а (типа *дрѹг* — *дрѹга*) има код Даничића овакав акценат: *брѣгови* — *брѣгѡва* — *брѣгѡвима*. или („обичније“) *грѡдови* — *грѡдѡва* — *грѡдовима* (поред *градѡвима*), а у неких као *грѡздови* — *грѡзѡва* — *грѡзѡвима*; од именица пак са покретним а (типа *лѣкат* — *лѣкта*) увек као *бѹбњѡви* — *бѹбњѡва* — *бѹбњѡвима*. У поцерском говору је већином акцентуација плурала од ових именица као у *брѣгови* — *брѣгѡва* — *брѣгѡвима*; поред оних које је Даничић навео, имају такав акц. у *plur.* и ове: *мѹж*: *мѹжѡви* — *мѹжѡва* — *мѹжѡвима*, *зѡвр*: *зѡрѡви* — *зѡрѡва* — *зѡрѡвима*; тако исто *цѡвт* (у R такође) *глѡс* (у R такође), *ѡѹг* (и у R), *зѡд* (и у R), *рѡв*, *трѡг*, *кѹм*, *трѹт*, *мѡх*, *чѡр*, *брѹс*, *вѡр* и још можда која. Од именица овога типа неке могу имати у *dat. plur.* обе акцентуације, и на корену и на наставку; такве су: *шмрѡк*: *шмрѡкови* — *шмрѡкѡва* — *шмрѡковима* и *шмрѡкѡва* — *шмрѡковима*; тако исто *чѡр*, *зѡвр*, *црѡв*. Неке пак имају акц. плур. као *жѹљ*: *жѹљѡви* — *жѹљѡва* — *жѹљѡвима*; такве су: *лѡк*, *лѡст*, *грѡзд*, *ѡѡ*, *шмрѡк*, *чѡр*,

црѣи, мѣх, плѣм, бѣн, вѣл, вѣр; у поцерском говору немају такав акценат (а у Даничића имају): *јѣж*: *јѣжєви* — *јѣжєва* — *јѣжєвима* (и *јѣжєвима*); *клас*: *класєви* — *класєва* — *класєвима* и (*класєвима*); *стѣн* (обор): *стѣнови* — *стѣнєва* — *стѣнєвима* (ређе *стѣновима*); *трѣт*: *трѣтови* — *трѣтєва* — *трѣтєвима* (и *трѣтєвима*).

Именице са покретним а (типа *лѣкат* — *лѣкта*) код Даничића не мењају акцента у проширеном плуралу, а у поцер. говору могу и такве именице имати акценат на крају у plur.; такве су: *бубањ*: *бубњєви* — *бубњєва* — (поред *бубњєва*) — *бубњєвима* (пор. *бубњєвима*); *лѣкат*: *лѣкєви* — *лѣкєва* (ретко *лѣкєва*) — *лѣкєвима* (пор. *лѣкєвима*); *лѣвак*: *лѣкєви* — *лѣкєва* (пор. *лѣкєва*) — *лѣкєвима* (пор. *лѣкєвима*); *жрѣвањ*: *жрѣњєви* — *жрѣњєва* (пор. *жрѣњєва*) — *жрѣњєвима* (пор. *жрѣњєвима*).

bb) *Neutra* као: α) *тѣло* (Дан. XI, 5, Reš 71), β) *класє* (ibid.). Међу ове именице долази у поцер. говору и *мѣре*, (у Д. *мѣре*), а не долазе: *зрѣце* и *зѣвѣ* (замка, клопка). Код Даничића именице овога типа задржавају свој акценат у свима падежима, само *сѣно* и *мѣсо* имају у plur. акценат на крају: *сѣна*, *мѣса*. У поцер. говору има такође у множини *сѣна* (кад значи „пластови сена“) и *мѣса* (али од јединине *мѣсо* — „дѣбелѣ мѣсо“).

В. Тросложне основе.

I Са кратким првим слогом.

а) Основе са кратким претпоследњим слогом.

aa) *Masculina* као α) *брѣтић* — *брѣтића* (Дан. VIII, 25, Reš 72); β) *цѣрошак* — *цѣрошка* (Дан. VIII, 39.).

bb) *Neutra* као: α) *јѣзеро* (Дан. XI, 9, Reš. 73. β) *вѣдѣводство* (Дан. XI, 9.).

Међу именице типа aa) α) у поцерском говору долазе: *бѣкор* — *бѣкора* (Д. *бѣкѣр* — *бѣкора*), *јѣвор* —

јавора, грѣбен, мрамор, жубор — жубора, (Дан. жубор — жубора); сѣвер, чдиор, шѣпер и запад (поред запад) — запада (Д. запад — запада), а не долазе ове: гра(в)ор — гра(в)ора, котлић — котлића (котлића), младеж — младежа, прадед — прадеда, сусед — суседа, туђин — туђина, златор — златора, човек — човека. Под β) не долазе: навлачак — навлачка, палетак — палетка. Под bb) не долазе: длво, дцило, дгњило, муљало, суседство, срдашце, грбце.

У loc. sing. имају акценат на крају: бѣкор — бѣкору, Јавор — на Јавору.

Све именице које значе младо живинче имају у поцер. говору акценат на крају не само у gen. plur., већ и у dat. plur., на пр.: пиллићи — пиллића — пиллићима; гушчићи — гушчића — гушчићима; јарићи — јарића — јарићима итд.; исто тако: бѣкор — бѣкори — бѣкора — бѣкорима (и бѣкорима); јавор: јавори — јавора — јаворима, (и јаворима); чдиори — чоѣора — чоѣорима (и чдиорима); или проширени бѣкорѣва — бѣкорѣвима (бѣкорѣвима), тако и друге две. Да ли именица јѣзеро мења акценат у plur. нисам могао констатовати.

b) Именице које продужују основни вокал у nom sing.

Masculina као: јѣсен — јѣсена (Дан. VIII, 33, Reš 73).

Међу ове именице долази у поцер. говору још и дѣвер — дѣвера, а не долазе: бѣкор — бѣкора, јавор — јавора, грѣбен — грѣбена, мрамор — мрамора, дѣѣв — (дѣѣв) — дѣѣва, сѣвер — сѣвера, чдиор, чдиора, шѣпер — шѣпера. И у Р и О је код неких именица краткоћа ушла и у nom. sing. н. пр.: грѣбен — грѣбена, дѣво — дѣвола О, крѣтен — крѣтена Р, иначе су се именице овога типа изједначиле са имениц. типа гѣран — гѣрана, јер им је дужина продрла у све падеже.

bb) *Neutra* као: α) *кѣиште* (Дан. XI, 11); β) *злѣмѣње* (*ibid.*).

Међу *masculina* ове групе долази у поцер. говору и *ѡкѣ* (ѡчѣх) — *ѡкѣва* (код Д. *ѡкѣ* — *ѡкѣва*), а не долазе: *сѣтон* — *сѣтона* (Д. *сѣтон*), *ѡвѣр* — *ѡвѣра*, *вѣтез* — *вѣтеза*, *Бѣдим* — *Бѣѡма*, *гѣслар* — *гѣслѣра*, *шѣивѣр* — *шѣивѣра* и *зѣпад* — *зѣпада* (поред *зѣпад* — *зѣпада*). Међу *neutra* не долазе: *брѡиште*, *срдѡиште*, *цвѣтѡиште*, а долазе: *ѡвѣриште*, *зѡвѣриште* (Дан. *ѡвѣриште*, *зѡвѣриште*); *рдѣиште* (Дан. *рдѣиште*), *злѣмѣње* (Дан. *злѣмѣње*).

Поред оних именица без покретног а које је Даничић навео да имају у *locat. sing.* акценат на наставку, у поцерском говору имају такву акцентуацију још и ове: *кѡмаѡ* — *кѡмаѡду*, *лѣшѣик* — *лѣшѣику*, *лѣшај* — *лѣшају*, *мѣѣр* — *мѣѣру*, *мѣрис* — *мѣрису*, *нѣред* — *нѣреду*, *ѡвѣрѣч* — *ѡвѣрѣчу*, *тѣлас* — *тѣласу*, *чѣрѡак* — *чѣрѡаку*, (*шѣивѣр* — *шѣивѣру*, али она не долази овамо). У R говору има такође: *лѣшѣик* — *лѣшѣику*, *ѡвѣрис* — *ѡвѣрицу*, *нѣред* — *нѣреду*.

Поред наведених код Даничића, у поцер. говору имају и ове именице у *gen. plur.* акценат на крају: *нѣѣак* — *нѣѣака*, *вѣшај* — *вѣшаја*, *гѣтѣај* — *гѣтѣаја*, *ѡбѣак* — *ѡбѣака*, *пѣсар* — *пѣсѣра*, (обичније *пѣсарѣва*), *пѡјас* — *пѡјасѣ*, *тѣлас* — *тѣласѣ*, *ѣјак* — *ѣјака*, *чѣрѡак* — *чѣрѡака*, *кѣнтѣр* — *кѣнтѣра*, *ѡѣвар* — *ѡѣвѣра*, *мѡсѣѣр* — *мѡсѣѣру*, (обичније *мѡсѣѣрѣва*), *сѣлаш* — *сѣлаша*, *бѣкѣвар* — *бѣкѣвѣра* (обичније *бѣкѣварѣва*). Код Даничића имају само *ѡнѣр* и *кѡмаѡ* у *dat. plur.* акценат на наставку, а у поцерском такав акценат имају све оне именице које имају акцентован наставак у *gen. plur.* Али неке могу имати само такав *dat. plur.*: — *лѣшѣицима*, *ѡвѣрѣцима*, *мѣсѣцима*, *ѡнѣрима*, *кѡмаѡцима*, *вѣшајима*, а друге могу имати двојакѡ акцентован *dat. plur.* — *чѣрѡацима* и *чѣрѡѡцима*, *ѡѣварима* и *ѡѣвѣрима*, *тѣласима* и *тѣласѣима* и можда још која. У R је та-

кође акценат на крају у gen. pl.: *tjeséca, lešńka, obláka* итд., а има примера и за dat. plur.: *obručima, oblácima*.

Проширени плурал има код Даничића акценат на наставку несумњиво у genit., а мисли да је можда такав акценат и у dat. plur. — *гдлѹб: гдлѹбови* — *голѹбѹва* — *гдлѹбовима* и, можда, *голѹбѹвима*? У поцер. говору ове именице имају у проширеном плуралу редовно акценат на крају не само у gen., већ и у dat. *гдлѹбови: голѹбѹва, голѹбѹвима; гавранови* — *гавранѹва* — *гавранѹвима; иђјасеви: појасѹва* — *појасѹвима; дѹварови: дѹварѹва* — *дѹварѹвима; вршајеви: вршајѹва* — *вршајѹвима; бѹкварови: бѹкварѹва* — *бѹкварѹвима* итд. Већина именица ове групе употребљава се више у овом проширеном облику, него у краћем.

II. Основе са дугим првим слогом.

а) Са кратким претпоследњим слогом.

aa) *Masculina* као *дѹбош* — *дѹбоша* (Дан. VII, 18, Reš 76).

bb) *Neutra* као *здрѹвљице* (Дан. XI. 8).

У ову акценатску групу именица долази у поцерском говору и *зѹпад* — *зѹпада* (пор. *зѹпад* — *зѹпада* код Д. *зѹпад* — *зѹпада*), а не долазе: *жѹбор* — *жѹбора*, *цѹнцер* — *цѹнцера*, *прѹров* — *прѹрова*, (ретко *прѹров* — *прѹрова*) и *тѹбор* — *тѹбора*? Међу именице типа bb) не долази *Крѹљево* — *Крѹлева*. Код свију именица овога типа остаје акценат непромењен у свима падежима и у поцерском говору.

б) Са „positione“ дугим претпоследњим слогом.

Masculina као *Кѹрловац* — *Кѹрловеца* (Данич. VIII, 35, Reš *ibid.*).

У поцерском говору нема никаквог одступања код ових именица.

с) **Са дугим претпоследњим слогом.**

aa) *Masculina* као *прáзник* — *прáзника* (Дан. VIII, 28, Реš *ibid.*); bb) *neutra* као *двѣршѣ* (Дан. XI, 10).

У поцерском говору све именице мушког рода, које Даничић наводи под овом групом или немају никакве дужине, или је то полудужина, те иду у горњу групу типа *дѣбош* — *дѣбоша*. Међу именице средњег рода не долазе *дѣвршѣ* (а *Дѣвршѣ* је име села) и *зѣдршѣ*.

И код ових именица остаје акценат непромењен у свима падежима, као и код Даничића и Решетара.

3. Тросложне именице са акцентом на претпоследњем слогу.

а) **Основе са ова три кратка слога.**

aa) *Masculina* као *јѣзик* — *јѣзика* (Дан. VIII, 19, Реš 77), *áлај* — *áлаја* (Дан. VIII, 30.), *идсобак* — *идсопка* (Дан. VIII, 36.). bb) *Neutra* као *вáрзило* (Дан. XI, 8), *зѣдишѣ* (Дан. XI, 8).

Под aa) долазе у поцер. говору још и ове: *мáдеж* — *мáдежа*, *пáдед* — *пáдеда*, *злѣтвор* — *злѣтора*, које су код Даничића типа *брáтић* — *брáтића* (под 2. Б. I а.); даље, *вѣгез* — *вѣгеза* (Д. *вѣгѣз* — *вѣгѣза*), *нáвчак* — *нáвчакка* и *иáлетак* — *иáлетка*, *ндѣчић* — *ндѣчића* (Д. *ндѣчић*), *сѣсрет* — *сѣсрета* (Д. *сѣсрет*) а не долазе од оних што их је Даничић навео ове: *врáтић* — *врáтића*, (поред *врáтић* — *врáтића*), *кѣњак* — *кѣњакка*, *чѣвек* — *чѣвѣка*; рl. *гѣзлѣци*, *иѣвѣј* — *иѣвѣја*, *јѣвој* — *јѣвоја*, *идѣодаѣ* — *идѣодња*, *шѣбој* — *шѣбоја*. Именице *áлај* — *áлаја* и *кáлај* — *кáлаја* иду у ову групу, али немају дуг крајњи вокал у ном. *ving*. Остале именице овога типа што их Даничић наводи и не употребљавају се у поцерском говору. Међу именице bb) типа долазе: *дѣцило*, *дѣгњило*,

мѹлало, које су код Даничића типа језеро (2. Б. I а bb), и подвество (код Д. подвество); а не долазе: све именице на-иште и на-је (ѡје), (сем прдлеѡ), јер имају дужину на претпоследњем слогу: бѡсиуѡе, бѡсцење, идѡрѡе, рѡсиуѡе итд., исто тако: ѡриште, гддиште, грддиште, дгѡиште итд.; за тим: одѡло, богѡство, нѡследство, по-кѹѡство, момѡштво. Неке именице ове групе могу имати и дужину крајњег слога и краткоћу, те, према томе, или акценат на корену или на наставку; такве су: вѡратиѡ — вѡратиѡа и вѡратиѡ — вѡратиѡа; бѡчиѡ — бѡчиѡа и бѡчиѡ — бѡчиѡа, бѡриѡиѡ — бѡриѡиѡа и бѡриѡиѡ — бѡриѡиѡа, вѡриѡиѡиѡ — вѡриѡиѡиѡа и готово све именице на — иѡ. Све ове именице имају у gen. plur. акценат или на претпоследњем слогу, т. ј. не мењају га, или на наставку, а никад на корену (као дѹкат: дѹката), н. пр.: вѡратиѡ — вѡратиѡа или вѡратиѡа, бѡчиѡ: бѡчиѡа или бѡчиѡа итд. Какав је акценат у gen., такав је и у dat. plur. н. пр. вѡратиѡиѡа или вѡратиѡиѡа, бѡчиѡиѡа или бѡчиѡиѡа, вѡриѡиѡиѡа или вѡриѡиѡиѡа итд.

Од именица средњег рода овога акцен. типа у поцер. говору само подвество (које у gen. plur. умеће а), не мења у томе падежу свога акцента — подвѡста, а остала neutra имају у gen. pl. акценат на корену: гѹдало: гѹдала, клѡпало: клѡпала итд., као и код Даничића.

b) Са „positione“ дугим другим слогом.

aa) *Masculina* као трѡвац — трѡвѡца (Дан. VIII, 37, Reš 77). bb) *Neutra* као кдленце (Дан. XI, 10, Reš ibid.).

Међу именице мушког рода ове групе долазе у поцерском говору и тѡболац — тѡбѡлац, која има такав исти акценат и у Р — тѡбѡлац — тѡбѡлаца, влѡдалац — влѡдалѡца, а тако је и у О — влѡдалѡлац — влѡдалѡлаца, а не долазе: прѡморац — прѡмѡрѡца, скѡкавац — скѡкаѡвац;

пдсинак — *пдсѣнка*, може гласити и *пбсинак* — *пбсѣнка*. Средњег рода је код Даничића само *кдленце*, а у поцерском она гласи *колѣнце*. Код ових именица остаје акценат непромењен и у поцерском, као и код Даничића и у Решетаровим дијалектима.

c) Основе са дугим другим слогом.

Ту долазе само именице средњег рода, као: *пдсѣште* (Дан. XI, 10, Реџ 77). У поцерском говору у ову групу иду и све именице на — *иште* и — *је* (без *прдлеће*), које је Даничић навео међу именицама типа *вдзило* (под 3 а, bb.); а не долазе: *рдчиште*, *злмење*, *приморје*, *дегѣнство*, *јунѣштво*, *лукѣвство*, *пдповство*. Иначе се акценат не мења ни у поцерском говору.

d) Основе са дугим првим слогом.

aa) *Masculina* као *прброк* — *прбрѣка* (Дан. VIII, 16, Реџ 78.), *лбпов* — *лбпова* (Дан. VIII, 18.), *нѣплатак* *нѣплатка*.

bb) *Neutra* као *зѣчеље* (Дан. XI, 7.), *крѣљевство* Дан. XI, 7.).

Међу, ове именице долазе у поцерском говору још и: *прѣстуа* — *прѣстуѣа*, у О такође *прѣстѣр* — *прѣстѣра* (код Вука *прѣстуѣ* — *прѣстуѣа*); *рѣзмак* — *рѣзмака*, у О такође, *рѣзмѣк* — *рѣзмѣка*, (код В *рѣзмак* — *рѣзмака*); *стбчиѣ* — *стбчиѣа* у R такође *стбчиѣ* — *стбчиѣа*, *нѣсап* (нѣсѣп) — *нѣсапа*, (код В. *нѣсап* — *нѣсапа*), *вбчиѣ* — *вбчиѣа* и презимена на — *ѣѣ*, као: *Јбвиѣ*, *Мѣриѣ*, *Ўкиѣ*, *Јѣлиѣ*, *Сѣвиѣ* и др.; за тим: *грѣ(ѣ)ор* — *грѣ(ѣ)ора*, *сѣсед* — *сѣседа*, које су код Д. типа *брѣтиѣ* — *брѣтиѣа*; *пѣнѣер* — *пѣнѣера*, *прѣров* — *прѣрова* и *тѣбор* — *тѣбора*. А не долазе овамо: *нбвчиѣ* — *нбвчиѣа*, *сѣсрет* — *сѣсрета*, *сѣтѣн* — *сѣтѣна*? (*сѣтѣн* — *сѣтѣна*).

Од именица овога акцен. типа са покретним -а у поцер. говору се чује само *нѣплатак*, а *прѣслачѣи*,

се не употребљава. Све оне именице средњег рода на -ство које је Даничић навео употребљују се у поцерском говору, а од оних на - је што их је Д. навео не иде у ову групу ни једна, јер све имају дужину на крају: *зачеље, налицје, на̀рѹчје, прѹчѹшће, раскрѹшће*, а свега једна долази — *Заблеће* (име села), које код Д. нема.

- е) Основе са првим „natura“ дугим слогом, а другим „positione“ дугим.

Ту долазе само masculina као *злѹковац — злѹкѹвца* (Дан. VIII, 34, Реѡ 78.). Поред оних које је Даничић навео, у поцерском говору у ову групу иду још: *прѹглавак — прѹглавка*, (нема је код Д.) *идсинак — идсинка*, поред *идсинак — идсинка*, *прѹморац — прѹмѹрца*, (код Д. *прѹморац — прѹмѹрца*; не долазе пак *ѹторак — ѹторка*.

Ни код ових се именице не може констатовати какво одступање од Даничићевог акцента.

- ђ) Основе с првим и другим дугим слогом.

аа) *Masculina* као *кѹтња̀к — кѹтња̀ка* и *рѹжња̀к — рѹжња̀ка* (Дан. VIII, 28., Реѡ 78). Код Даничића имају само те две, па и за њих не зна поуздано да ли задржавају дужину и у осталим падежима. У поцерском пак ове групе и нема, јер прва именица гласи: *кѹтња̀к — кѹтња̀ка* (у Д. је и тако забележена) а друга се не употребљава.

bb) *Neutra* као *на̀сеље* (Дан. XI, 10, Реѡ. *ibid.*). У поцерском говору не долази у ову групу *па̀перје* а долазе: *зачеље, на̀лицје, на̀рѹчје, прѹчѹшће, раскрѹшће* (код Дан. и тако и *раскрѹшће*), које код Даничића све имају други кратак слог. Дужина другог слога код ових именица изгледа да је нова, постала „positione“, те би долазиле као подгрупа горњег типа е), које Даничић

нема. Акценат остаје непромењен у свима падежима и у поцерском говору.

4. Вишесложне основе.

Вишесложне именице мушког рода имају много акценатских типова, али се они јављају у мало примера. Код свих тих типова акценат остаје непромењен, сем у овим случајевима:

а) *Masculina* са акцентом на крају и дугим претпоследњим слогом.

аа) Именице без покретног а:

Четворосложне као *помоћник* — *помоћника* (Дан. VIII, 45, Реš. 79). У поцерском говору ту долазе: *верник* и *хурбештак*, које су код Д. типа *имењак* — *имењака*, а не долазе: *зимовник* (ређе *зимовник*), *немоћник*, *уредник*. Даничић не зна поуздано да ли ове именице имају акценат на корену у voc. sing. и plur., а у поцерском говору је заиста такав акценат у voc. sing.: *барјактаре*, *гдсподару*, *капетане* итд., а у voc. plur. је исти као у пом. plur. и осталим падежима: *барјактáри*, *помоћни́ци* итд. У Решетаровим дијалектима је такође акц. на корену у voc. sing.: *kapetân*: *kâpetâne*, *gospodâr*: *gâspodâru* Р О, па и у voc. plur., али је Решетар чуо у Р и *kapetânî* у voc. plur.

Петосложне као *осуђеник* — *осуђеника* (Дан. VIII, 54, Реš. 79). У ову групу не долазе у поцер. говору: *заповедник* — *заповедника*, *кукуружњак* — *кукуружњана*, *исповедник* — *исповедника*. Код Даничића имају ове именице у voc. sing. акценат на корену: *лакрдѝјашу*, *зâповедниче* и, можда, *нѝсуђениче*? У поцерском говору имају такав акценат *лакрдѝјаш* — *лакрдѝјашу*, *несуђеник*: *нѝсуђениче*, *подушѝрач*: *пѝдушѝрачу*, *погузѝјаш*: *пѝгузѝјашу*, а остале имају акц. за два слога

уназад, као: *утопљеник: утопљениче, осуђеник: осуђе-
ниче* итд. У voc. plur. остаје акценат непромењен: *ла-
крдијашу, осуђеници* итд. Решетар не може да наведе
ни један поуздан пример из својих дијалеката.

Шестосложне. Код Даничића има само једна ше-
стосложна именица — *исподсунчанџ* и вели да се
мења као *помоџниџ*; у поцер. пак говору та се реч
не употребљава, а других шестосложних именица овога
акц. типа нисам могао наћи.

bb) **Основе са покретним а.**

Четворосложне као *богословац — богословца* (Дан.
VIII, 51, Реџ. 80).

Ове именице код Даничића добијају у gen. plur.
благ (̀) акценат на другом слогу од почетка, а у voc.
sing. и plur. (мисли да долази) *оштар* (̀) акц. на први
слог, на пр.: *Далматинац: Далматинаца — Далматинче;*
Варадинац: Варадинаца; Неготинче итд. У поцерском
говору gen. plur. ових именица има исти такав акценат,
али у voc. sing. није акценат на корену, већ је исти
као у gen. plur., на пр.: *Варадинче, Далматинче, погорелче*
итд., а са акц. на корену су само ове три: *богословац: бџ-
гословче, полетарац: плетарче, чудотворац: чџдотврче.*
У voc. plur. пак акценат је код свију као у nom. plur.
или ређе као у gen. pl.: *Далматинци или Далматинци,*
погорелци или погорелци, богословци, чудотворци итд.
И у Решетаровим дијалектима је у voc. sing. акценат
или на корену или као у gen. plur., н. пр.: *Dalmatince*
OPR (па и у plur. *Dalmatinci* OR) или *Dalmatince* P,
inostrance O, *Dalmatinci* P.

Шестосложна код Даничића је само *чугуруисаџлац*
(Дан. VIII, 58. Реџ. 80). За њу вели Д. да јој три по-
следња слога мењају акценат као речи типа *бегу-
нац, дакле gen. plur. чугуруисаџлаца, а voc. sing.*
чугуруисаџче? или *чугуруисаџче?* voc. plur. *чугуро-*

испилци? или чутуроиспилци? У поцерском говору има у gen. pl. та именица чутуроиспи́лаца, у voc. sing. чутуроиспи́лче, а у voc. plur. чутуроиспилци или чутуроиспи́лци. У О акценат друге шестосложне именице тачно одговара акц. поцерског говора: — *Starosrbijānac* — *Starosrbijānca*, gen. pl. *Starosrbijānaca*, voc. sing. *Starosrbijānce*, voc. plur. *Starosrbijānci*, у поцерском говору Старосрбѝјанаца — Старосрбѝјанче — Старосрбѝјанци (поред чешћег) Старосрбијанци, због Србијанци.

б) Четворосложне именице мушког рода са другим трећим слогом и оштрим акц. на првом слогу.

То су именице типа њмењак — њмењака (Дан. VIII, 44, Reš. 80). У ову групу долазе у поцер. говору и кдњанѝк, хѝладар, а не долазе верѝник — верѝника, њурѝвештак — њурѝвештака, њадничар — њадничара, идзанѝк — идзанѝка; вѝдопој — вѝдопоја гласи у поцер. говору само водѝпој — водѝпоја. Сва композита од гѝвѝр губе дужину у косим падежима: одговѝр: одговѝра — одговѝру, рѝзговѝр — рѝзговѝра, прѝговѝр — прѝговѝра, ѝговѝр — ѝговѝра, ѝзговѝр — ѝзговѝра, њѝговѝр — њѝговѝра, прѝговѝр — прѝговѝра. То исто налазимо и у R.

У loc. sing. имају акц. на наставку, поред оних што их је Даничић навео, још и ове: зѝлогѝј: зѝлогѝју, зѝмашѝј — зѝмашѝју?, зѝвичѝј — зѝвичѝју (поред зѝвичѝју), дѝрошѝј: опрошѝјју (чешће дѝрошѝјју), јѝбучар: јѝбучѝру, јѝгодњѝк: јѝгодњѝку. рѝкосѝд: рѝкосѝду?, мѝнастѝр: мѝнастѝру (пор. мѝнастѝру). Али у поцерском говору ове именице могу имати акцен. на крају и у gen. и dat. plur., н. пр.: догаѝјаја (пор. одгаѝјаја) — догаѝјајима (пор. одгаѝјајима), разговѝра: разговѝрима?, мѝнастѝра — мѝнастѝрима, зѝлогѝјаја — зѝлогѝјајима, јѝбучѝра — јѝбучѝрима, зѝвичѝјаја — зѝвичѝјајима, (пор. зѝвичѝјајима?). У R има такође акцен. на крају у gen. и

dat. plur. али само од композита имен. *гдвор*: *razgovóra*, *odgovóra*, *razgovòrìma* (пored *razgovorìma*).

с) Са акцентом на првом а дужином на последњем слогу.

Именице типа *бездушник* — *бездушника* (Дан. VIII, 44, Реџ. 81). Овамо долазе у поцерском говору и: *познаник* — *познаника*, која је код Д. у горњој групи, *немоћник*, *уредник*, које су код Д. типа *помоћник* — *помоћника*, а не долазе: *књаник* — *књаника*, *неверник* — *неверника*, *хуљадар* — *хуљадара*, а *бездбожник* може гласити и *бездбожник* — *бездбожника*. Именица *виноград* има у поцер. говору и у пом. plur. акцен. на крају — *виногради*, а не само у gen. и dat. pl. — *винограда* и *виноградима*, како стоји код Даничића. Иначе именице ове групе не мењају свога акцента.

д) Са акцентом на првом слогу, а сва четири су кратка.

Ту спадају именице као *апостол* — *апостола*. У поцерском говору чује се у пом. sing. *апостол* и *апостол*, *пријатељ* и *пријатељ*, за тим петосложна *непријатељ* (код Д. *непријатељ*) може да има у gen. и dat. pl. *непријатеља* — *непријатељима*, како је и у R или *непријатеља* — *непријатељима*, а тако има и у P O.

е) Остале вишесложне основе.

Ову сам групу створио за оне вишесложне именице, које имају друкчији акценат него код Даничића, а ни код Решетара ни код Даничића нема таквог акценатског типа. Тако:

1). Именице које су у пом. sing. тросложне, а у осталим су падежима четворосложне, јер им се л у основи претворило у о; такве су: *прагилац* — *прагилица*, *ранилац* — *ранилица*, *сретацац* — *среталица*, које су код Даничића типа *јазвац* — *јазваца*, за тим: *владацац* — *владалица*, *давалац* — *давалаца* и *чувацац* — *чувалица*.

вабца, које су код Д. типа *зліковац* — *зліковца*. Све се ове именице слажу потпуно сем у ном. *sing.* са именицама типа *бездушник* — *бездушника*, те као и оне чувају у свима падежима свој акценат.

2). Именице *зимовник* — *зимовника* ређе као код Д. *зимовник* — *зимовника*, *неверник* — *неверника* (код Д. *неверник* — *неверника*) и ређе *бездбожник* — *бездбожника*, (пор. чешћег *бездбожник* — *бездбожника*, као код Дан.). И ове именице задржавају исти акценат кроз целу деклинацију.

3) Четворосложна именица *надничар* — *надничара*, која код Д. гласи *надничар* — *надничара*; акценат јој остаје непромењен.

4) Петосложне именице: *запведник*, *кукуружњак*, *испведник*, које су код Даничића типа *осуђеник* — *осуђеника*. И ове именице не мењају свога акцента.

5. Masculina на -инъ (јанинъ).

Акцентом ових именица поцерски говор не показује никаквог одступања од Даничићевог акцента, зато немам шта ни говорити о њима.

6. Masculina на -о и -е.

Већина оваквих именица свршује се у поц. гов. на — а, н. пр.: *баба*, *бата*, *Аџдра*, *Ваца*, *Јбца*, *брка*, итд. а акценат им се слаже са Даничићевим, сем оних *нако*, од којих неке имају акценат на корену: *вџно*, *Гџко*, *Драшко*, *Рајко*; *Вџко* гласи у поцер. *Вџко*. Све оне које је Д. навео да имају у *voc. sing.* исти акц. као у *nom. sing.* гласе тако и у поцер. говору, сем *вока*, која има *воко*, у O R таквџе *воко*: *воко*, *Гџко*, али *nom. Гџко*. Међу именице са *оштрим* акц. на ко-

рену не долазе у поцер.: *Бурко*, *прота*; *синко*, се употребљава само као *вос.*, а *ном. sing.* гласи *синак* или *синак*.

і - Основе.

Све двосложне (примарне) именице на - ь имају акценат на корену, а вишесложне (секундарне) могу имати акц. и на наставку, али тада задржавају исти акц. у свима падежима. Од именица са акценатом на корену има само неколико категорија које имају у *loc. sing.*, *gen. plur.*, а каткад и у *dat. plur.* акценат на крају; број таквих именица много је већи у поцерском него код Даничића.

1. Двосложне основе са кратким кореновим слогом.

Такве су именице типа а) *смрт* — *смрти* (Дан. XI, 25, Реџ. 104.); б) *ноћ* — *ноћи* (Дан. XI, 24.). У поцерском говору ушла је дужина из првог падежа и у остале код неколико именица ове групе: *лаж* — *лажи*, *пѣћ* — *пѣћи*, *рѣж* — *рѣжи*, *чѣст* — *чѣсти* (поред *чѣсти*); *свѣст* — *свѣсти*, (пор. *свѣсти*). Код Даничића именица а) типа не мењају ни у ком падежу свога акцената, а у поцер. говору *смрт* има у *loc. sing.* *смрти* (на *смрти*); као мислена именица ретко се употребљава у *plur.*, а чини ми се да има и у *gen. plur.* *смрти*. Остале три, што их Даничић помиње, не употребљавају се. У R има такође *pri smrti*, али и *pri smrti*, *na smrti*, а у *gen. plur.* има та реч у сва три Решетарова дијалекта акц. на крају — *smrti* R, *smrtiḡ* P, *smrti* O.

Именице типа б) добијају акц. на крају у *loc. sing. gen.* и *dat. plur.* Тако је и у поцер. говору, али у *gen. plur.* дуални наст. - *ију* има дужину на претпоследњем слогу, а полудужину на последњем, на пример:

кѡсти — *кѡстијѹ*, *ѹши* — *ѹшијѹ*, *вѡши* — *вѡшијѹ* итд. Та је дужина остала, без сумње, од оног времена кад је -и било настав. gen. plur.

2. Двосложне именице са дугим корен. слогом.

Ту долазе именице као: а) *глад* — *глади* (Дан. XI, 24., Реѡ. 104). б) *мисао* — *мисли* (Дан. XI, 25.).

У поцер. говору у ову групу долазе још: *лаж* — *лажи*, *пѡћ* — *пѡћи*, *раж* — *ражи*, *чаѡт* — *чаѡсти*, (пор. *чаѡсти*) и *свѡст* — *свѡсти*, које код Даничића имају кратак коренов вокал, те их је ставио у групу пред овом. Даничић не зна да ли све именице овога типа имају у loc. sing., gen. и dat. plur. акценат на крају, док у поцерском говору све оне имају такав акценат, као што је и у R, н. пр.: *рѡч*: loc. sing. *рѡчи* gen. pl. *рѡчи*, dat. *рѡчима*, *ствѡр*: *ствѡри* — *ствѡри* — *ствѡрима*, R: *кѡр*: *кѡри* — *кѡри*, *рѡст*: *рѡсти* dat. pl. *рѡстима* исто тако у O: *клијѡшти*: *клијѡшти*, *рѡд*: *рѡдима*, *ријѡч*: *ријѡчма*.

3. Вишесложне основе.

Код свих вишесложних i- основа, разних акценатских типова, остаје акценат непромењен, само ако није на корену.

Именице типа *благѡст* код Даничића губе дужину основног вокала у осталим падежима, а у поцерском говору те именице немају дужине ни у nom. sing.: *благѡст* — *благѡсти*, *вѡрност*, *вѡрдност*, *дѡжност*, *јѡрост*, *храбрѡст* итд. Именице пак типа *страшљивѡст-ѡсти* у поц. говору или немају никако дужине основног вокала, или имају само полудужину: *ѡскуднѡст*, *чѡститѡст*, *нѡситѡст* итд. Ове имају друкчији акценат него код Даничића: *ѡхѡлѡст* — *ѡхѡлѡсти*, *пѡбѡжност* — *пѡбѡжности*,

пони́зност — пони́зности, премудро́ст — премудро́сти, сме́рност — сме́рности; ове одступају од типа *врлет* — *врлети*: *јапад* — *јапади*, *назев* — *назеба*, *најест* — *најести*, *пклич* — *пклича*.

Именице типа *жа́лост* — *жа́лости* имају у поцер. говору акценат на крају не само у loc. sing. и gen. pl. већ и у dat. plur. *жа́лост*: *жа́лости* — *жа́лости* — *жа́лостима*, *бо́лест*: *бо́лести* — *бо́лести* — *бо́лестима*; *ккши*: *ккши*? — *ккшију* — *ккшима* итд., али се оне, пошто су већином abstracta, ретко употребљавају у plur. Именице типа *врлет* — *врлети* имају у loc. sing. (кад се употребљавају у том падежу) акценат на наставку, па и у gen. plur., поред *глен*: *го́лени*, и све остале на пр.: *вет*: *ве́ти*, *врлет*: *врле́ти*, *памет*: *паме́ти* итд. Такав акц. у gen. plur. имају и све именице на — ад: *тлад*: *тла́ди*, *бурад* — *бура́ди*, *ждрвбад* — *ждрвба́ди*, *зврад* — *звара́ди*, *јунед* — *јуне́ди*, *пйлад* — *пйла́ди*, поред: *ждрвбади*, *мдмчади*, *пйлади*, што је управо gen. sing. Ове именице имају у поцер. говору акц. на наставку и у dat. plur. дужег облика: *тла́дима*, *ждрвба́дима*, *аве́тима* итд.

Од именица типа *заповест* у поц. говору има само једна у loc. sing. акц. на наставку — *заповест*: *заповести* (по *заповести*), а у gen. plur., поред *заповест*: *заповести*, имају и ове такав акценат: *блговест*: *блговести*, *исповест*: *исповестџ*, *приповест*: *приповести*, *руковед*; *руковеди*; *ккшлад*: *ккшлади*; тако исто и у dat. plur. *заповестима*, *блговестима*, (пор. *блговестима*?) *приповестима*, *ккшладима*.

У R све именице са акцентованим кореновим слогом имају у loc. sing., gen. и dat. plur. акценат на корену; у тој се особини, дакле, поцерски говор више слаже са дубровачким говором него са Даничићевим.

КОНСОНАНТОВЕ ОСНОВЕ.

1. п- Основе

Ове именице гласе у свима падежима и у поцерском као код Даничића, само *прѣзиме* — *прѣзимена* има друкчији акценат (Д. *прѣзиме* — *прѣзимена*), не само у *nom. sing.* већ и у *plur.*, где га преноси на наставак: *прѣзимѣна* — *прѣзимѣна* — *прѣзимѣнима*, а такав плурал има и у R.

2. t- Основе

Именице типа *дѣте* — *дѣтета* скраћују коренов слог у *gen. sing.* и осталим падежима. Све оне које је Даничић навео (изузимајући неке што се не употребљавају), а не зна дали мењају дужину у поцерском говору имају дужину у свима падежима, а то су: *брáвче* — *брáвчета*, *брѣнце* — *брѣнцета*, *гүњче* — *гүњчета*, *ђáче* — *ђáчета*, *звѣнце* — *звѣнцета*, *кѣрче* — *кѣрчета*, *күмче* — *күмчета*, *слүшче* — *слүшчета*, *Швáиче* — *Швáичета*, *ўже* — *ўжета* (али у *plur.* *ўждѣта* — *ўждѣта* — *ўждѣтима*). Две именице имају друкчији акц. него у Д. *дѣрле* — *дѣрлета* и *тáне* — *тáнета*. Код именица типа *живѣнче* — *живѣнчета* код Д. тако исто има дужина само у *nom. sing.*, а у поцер. говору основни слог је дуг у свима падежима: *живѣнче*: *живѣнчета*, *бурѣнце*: *бурѣнцета*, *ждребѣнце* — *ждребѣнцета*, *јарѣнце* — *јарѣнцета* и све друге које је Д. навео.

У *voc. sing.* има акценат на корену и у поцерском говору само *дѣте* — *дѣте*, (чешће се употребљава облик *дѣјете*!).

Код Даничића све *t*-основе задржавају у *plur* исти акценат, (код Вука има само од имен. *дрѣво* *nom. pl.* *дрѣвѣта*, *gen. дрѣвѣта* — *дрѣвѣтима*). У поцерском пак говору све оне именице које се употребљавају у множини,

а двосложне су у пот. *sing.*, имају акценат на наставку у свима падежима множине, дакле: *пáрче* : *пáрчѐта* — *пáрчѐта* — *пáрчѐтима* (обичније *пáрчад*); *кóше* : *кóшѐта* — *кóшѐта* — *кóшѐтима*, тако исто *срче*, *шíше*, *шкѝмбе*, *ћўле* (поред *ћўле*), *кўбе*, *цѝнце*, *цѝрде*, *тѝкне*, *кљўче* : *кљўчѐта* — *кљўчѐта* — *кљўчѐтима* : *пўце*. *кѝбе*, *кўрче*.

Раније, говорећи о акценту о-основа, рекао сам код појединих група да се нека неутра мењају и акцентују и као консонатске t-основе. Али се такве именице мењају као консонатске само у једнини, а у множини се већином мењају опет као о-основе, или им се у место множине употребљава збирна именица на-ад. Такве су именице на пр.: *јáје* — *јáјѐта*, *óје* — *óјѐта*, *дáнце* — *дáнѐта*, *звóнце* — *звóнѐта*, *цѝрце*, *слóвце*, *жўјце*, *јáјце*, *белáнце*, *бѝбце*, *влакáнце*, *жумáнце*, *крибце*, *писáмце*, *ребáрце*, *себце* итд. Што сам мало пре рекао за промену акцента у множини не вреди за ове именице, јер оне кад се употребе у множини као консонатске основе задржавају исти акценат, н. пр.: *звóнце* : *звóнѐта*, *цѝрце* : *цѝрѐта*, *слóвце* : *слóвѐта*, итд. само *óје* — *óјѐта*, има у plur. *ојѐта*.

Оно мало осталих вишесложних именица не мењају свога акцента ни у поцерском говору. Решетар нема примера из својих дијалеката за промену акцента у plur. код ових именица, јер се у R и P врло ретко употребљавају t-основе.

3. s-Основе.

У српском језику мало је ових именица сачувало своју стару основу, па и то само у множини, где им је акценат на наставку. У поцерском говору још их је мање, свега се ове три чују у plur. као s-основе: *чўдо* — *чўдѝса*, *нѝбо* — *нѝбѝса* и ретко *тѝло* — *тѝлѝса*; акценат им се, као што се види, не разликује од Даничића.

II Акценти у придева.

Акценте у придева груписао сам онако као Даничић, јер ми је тако због упоређивања лакше било, т. ј. према броју слогова у *nom. sing.* и према месту акцента, а код сваке групе изнео сам какав је акценат истих придева у *сложеној деклинацији*.

1. Придеви од једног слога.

а) Са *високодулим* (˘) акц. типа: α) *мáли* — *мáла* *мáло*; β) *блáг* — *блáга* — *блáго*.

У прву групу долази у поцерском говору и *знáн* — *знáна* — *знáно*, а у другу групи долазе: *сáв* — *сáва* — *сáво* и *тáх* — *тáха* — *тáхо*, које су код Даничића типа *здáв* — *здáва* — *здáво*.

Адјективи првога типа немају никаквог одступања од Даничића, а у другом типу има доста разлике између поцер. говора и Д. Код њега у *сложеној деклинаци* (одређеном виду) само два адјектива имају акценат на наставку, т. ј. добијају *слаби* (˘) на први слог, а то су: *свѣт* — *свѣти* и *чѣст* — *чѣсти*, али могу имати и непромењен акц. У поцерском пак говору добијају акценат на наставак, поред та два, још и ови: *врѣћ* — *врѣћи*, *гѣст* — *гѣсти*, *крѣт* — *крѣти*, *тврѣд* — *тврѣди* (на пр. „*тврѣди сѣр*“), *тѣћ* — *тѣћи* и *тѣа* — *тѣаи*. Такву акцентуацију у одређеном виду имају ови придеви још чешће у дубровачком говору, на пр.: *врѣц* — *врѣци*, *глѣх* — *глѣхи*, *лѣт* — *лѣти*, *гѣст* — *гѣсти*, *слáн* — *слáни*, *мѣк* — *мѣки*, *сѣх* — *сѣхи*, *тѣд* — *тѣди*, па чак и *бѣс* — *бѣси*, и *гѣ* — *гѣти*.

б) Адјективи са *оштрим* (˘˘) акц. типа *здáв* — *здáва* — *здáво*.

У ову групу не долазе у поцер. говору *сáв* — *сáва* — *сáво*, *знáн* — *знáна* — *знáно*, *тáх* — *тáха* — *тáхо*, а *цáн* се не чује, већ *цáјан*.

У сложеној деклинацији код Даничића остаје *оштри* акц. у већине придева овога типа, а само неки од њих могу имати и *оштри* и *благи* акц. У поцерском говору већина ових придева има *благи* акц., на пр.: *здрав* — *здрави*, *дуг* — *дуги* („*Дуга Њива*“), *крт* — *крти*, *лди* — *лдиш*?, *мрк* — *мрки*, („*мрка марама*“), *ндв* — *ндви*, *прав* — *прави*, *прост* — *прости*, *пун* — *пунџ*, *сит* — *сити*, *слаб* — *слаби*, (н. пр. „*слаба*“, болест — срдобоља); *стрм* — *стрми*, *чист* — *чисти*, („*Чисти Пондељак*“), *вет* — *вети*, *лак* — *лаки*, („*лака страна*“ на кантару), *мек* — *меки*, („*меки сир*“), *врџо* — *врџи*, *зрџо* — *зрџи* и *трџо* — *трџи*. Од ових адјектива по неки могу имати обадве акцентуације у одређеном виду, али ретко, па зато и немам поузданог примера.

Високодуги акц. у сложеној деклинацији имају, поред *стџр* — *стџри*, (само тако), још и: *сив* — *сиви*, *тих* — *тихи* (на. нр. „*тија вода брег рџни*“), али сам већ рекао да они не спадају у ову групу; *вит* — *вити* (н. пр. „*вито рџбро*“), *прав* има *прави* кад значи *verus*, а *прави* кад значи *rectus*.

И ови адјективи добијају у R *благи* акц. у одређеном виду, опет много чешће него у поцерском, н пр.: *дуг* — *дуги*, *слаб* — *слаби*, *чист* — *чисти* итд.

2. Придеви од два слога (изведени).

а) Са високом (') аец. на првом слогу.

У ову групу придева долазе у поцер. говору још и: *властан*, *грдан*, *таман*, *трџдна* (жена), који су код Даничића типа *дџван* — *дџвна* — *дџвно*; поред *крџтак*, чује се обичније *крџтак*; *крџсан* — *крџсна* — *крџсно*, а не *крџсан* (код Вука има и *крџсан* и *крџсан*).

У одређеном виду код Д. сви адјективи овога типа добијају *снажни* акценат, а неки могу имати двојаку акцентуацију: *снажни* и *благи* акц. У поцерском пак

говору сви они адјективи које је Д. навео да мењају акценат на један или други начин, имају само *благи* (´) акц., а поред њих још, и ови: *гѡрак* — *гѡрки*, *гѡдан* — *гѡдни*, *злѡтан* — *злѡтни*, *мѡстан* — *мѡсни*, *мѡран* — *мѡрни*, (пор. *мѡрни*), *мрѡчан* — *мрѡчни*(?), *мѡтан* — *мѡтни*, *прѡзан* — *прѡзни*, *прѡсан* — *прѡсни*. *рѡван* — *рѡвни*, (пор. *рѡвни*), *рѡжан* — *рѡжни*. *тѡсан* — *тѡсни*, *шѡпаљ* — *шѡпљѡ*, *јѡдар* — *јѡдри* и *трѡзан* — *трѡзни*. Чини ми се да и од ових неки могу гласити двојак у одређ. виду: или као у неодређ. виду, или са *слабим* акц. У дубровачком говору је такође већином *благи* акценат на пр.: *ѡidak* — *ѡitki*, *крѡтак* — *крѡtki*, *крѡпни*, *мѡсни*, *плѡtki*, *гѡдни*, *прѡзни*, *лѡсни* итд.

b) **Адјективи са снажним (˘) акц. на првом слогу.**

Ту долазе придеви типа *ѡиван* — *ѡивна* — *ѡивно* и *јѡдак* — *јѡтка* — *јѡтко*. У поцерском говору такав акценат има и *крѡсан* — *крѡсна* — *крѡсно* (код Дан. *крѡсан* — *крѡсна* — *крѡсно*); чуо сам облике *јѡтка* — *јѡтко*, а пом. sing. masc. нисам чуо, али према томе биће *јѡдак*; ови су пак другог акценатског типа: *влѡстан* — *влѡсна* — *влѡсно*, *гѡдан* — *гѡдна* — *гѡдно* (а прилог *гѡдно*), *гѡзан* — *гѡзна* — *гѡзно*, *лѡс(т)ан* — *лѡсна* — *лѡсно* (код Вука има и *лѡстан*, али га Даничић није навео); *тѡман* — *тѡмна* — *тѡмно* (*гѡвна* — *гѡвно*).

У сложеној деклинацији код Д. имају сви придеви овога типа исти акценат, т. ј. *снажни*, сем *глѡван*, који може имати и *благи* — *глѡвни* (поред *глѡвни*). У поцерском говору има такође *глѡвни*, (поред *глѡвни*, „*глѡвни љѡди*“ = *први људи*), а поред њега такав акценат имају још и: *гѡдан* — *гѡдни*, *тѡман* — *тѡмни* и *трѡдна* (жена), али сам за њих рекао да иду у претходну групу. Придев *трѡдан* кад значи „тежак“ има одређ. облик *трѡдни*, *грѡшан* има *грѡшни* („*грѡшни чѡвече*“).

Неки се адјективи употребљавају само у одређеном виду, а имају висок (´) акц.; такви су у поцерском говору: *вратни* („вратна кѡст) *гўзни* („гўзно црѣво“), *зўбни*, („зўбна бѡлест“), *мѣсни* (поред *мѣсни*, на пример „мѣсне адкладе“), *цѣтни* („из цѣтних жила“), *рѣсни*, *сўрни* *крѣни* у поцер. гласи *крѣни*, а *сѡни* гласи *сѡни*.

У О *strašan-na-po* има акц. на наставку у одређеном виду само у изразу „*strašnî zūd*“ а *glāvan* има *glātnî* и *glamnî* што одговара поцерском *глāвни* и *глāвни*. Решетарови дијалекти слажу се са Даничићем, а нарочито са поцерским говором у акценту придева на — њн̄ и — њн̄, који се употребљавају само у одређеном виду, јер значе припадање, и у дијалектима они имају већином акценат на крају, што одговара *благом* акц. на претпоследњем слогу на пр.: *vratnî*, *pĕtnî* О; ипак у неким примерима има изузетака: *kĕtnî* (у Д. *крѣни*), што се слаже са поцер. *крѣни*; *kĕtnî* О R (у Д. *кўтњи*, у Вука *кўтњи*, а у поц. *кўтњи*).

с) Адјективи са **благим акц. на првом слогу.**

Такви су адјективи типа: *гѡтов* — *гѡтова* — *гѡгово*; ови у поцерском друкчије гласе: *клѡзав* — *клѡзава* — *клѡзаво*, *лўкав*, *рўјев*, *ѡхол*, *псѡн̄и*, *вѡшњев*, *ѡпор* (поред *ѡпор*), те иду у групу ва овом.

У сложеној деклинацији акценат им остаје исти, само у неких прелази на други слог, т. ј. добијају *благ* на први, те могу гласити на оба начина. Тако је код Даничића, а у поцер. говору сви ти који код Д. имају двојаку акцентуацију имају у одређеном виду само акценат на крају, а поред њих још и ови: *јѣчмен* — *јѣчмѣни*, *ѡвсен* — *ѡвсѣни*, *стаклен* — *стаклѣни*, *брашнен* — *брашнѣни*, *жетвѣни* и *жетвенѣни*. И овде можда неки могу имати двојаку акцентуацију.

У Решетаровим дијалектима придеви на *ънъ*, *ънз* *ѣнз* имају такође акц. на крају у сложеној деклинацији, на пр.: *сркѡвнѣ* R *брашнѣнѣ* O, *јагнѣѣтѣ*.

d) Адјективи са оштрим акцентом на првом слогу.

а) Придеви типа *ѡрвен* — *ѡрвѣна* — *ѡрвѣно*. У поцерском говору долазе у ову групу и ови придеви: *клѣзав*, *лѣжав*, *рѣјев*, *ѡхол*, *исѣкѣнѣ*, *вѣшнѣев*, *ѡпор*, који су код Д. типа *гѡтов* — *гѡтова* — *гѡтово*, а не долазе ту: *кѡрѣн* — *кѡрина* — *кѡрино*, *сѡвѣн* — *сѡвина* — *сѡвино*; придев *жѣсток* гласи у жен. и сред. роду *жѣстѡка* — *жѣстѡко* и то је једини пример код придева овог типа да се жен. и сред. род разликују од мушког рода; у Решет. дијалектима тај придев има такође акцент. на крају, али у сва три рода: *жѣсток* — *жѣстѡка* — *жѣстѡко* R, *жѣстѡк* — *жѣстѡка* — *жѣстѡко* (озричишки дијалект пренео је стари акц. са крајњег отвореног слога на кратки претпоследњи као *оштри*); *жѣстѡк* — *жѣстѡка* — *жѣстѡко* P. У ову групу долази у поц. говору и *пѣтом* (поред *пѣтом*) — *пѣтома* — *пѣтомо*, којег код Даничића овде нема; такву акцентуацију има и P *пѣтѡм* — *пѣтѡма* — *пѣтѡмо*; у O *пѣтом* — *пѣтома* — *пѣтомо*.

У сложеној деклинацији ови придеви код Даничића не мењају свога акцента, сем неколико њих који могу имати и акценат на крају. У поцерском пак говору акцентуација ових адјектива је сасвим друкчија: акценат им је у сложеној деклинацији по правилу *благн* на првом слогу, дакле: *вѡденѣнѣ*, *гѡзѡденѣнѣ*, *зѣмљанѣнѣ*, *леденѣнѣ* итд. Али неки могу имати, поред таквог акцента, и *благн* на другом слогу т. ј. акц. на наставку, а то су сви они које је Д. навео да имају двојаку. ацентуацију, али као што се види, не овако двојаку. Само са акц. на наставку су као и код Д. *марвѣнѣнѣ* и *чѡвѣнѣнѣ*, (а *зѣмљанѣнѣ* нисам чуо никако). Од адјектива који се употребљавају само у одређеном виду, а с таквим ак-

кѣснѣ (на пр.: „нѣ зна му се ни кѣснѣг ѿмена“); крѣчнѣ и крѣчнѣ, нѣкнѣ и нѣкнѣ.

И код ових придева у одређеном виду *благѣ* акц. (т. ј. акц. на наставку) још је чешћи у R него у поцерском на пр.: *glàski, slàtki, sìtni, ùski, tànkì, bìstri, òstri, frèškì, fàlsti (fàlas)*. А придеви на — њнѣ, — њнѣ, — иј, — скѣ и — ѣнѣ имају у свима Решетаровим дијалектима такође акц. на наставку, а само неки од тога одступају — *džsnì, křsnì* (и у поцерском има *кѣснѣ*), *křsnì nđsnì* (и у поцерском има *нѣкнѣ*).

3. Тросложни адјективи.

а) Са високим акц. на првом слогу типа: а) *вѣрничав* — *вѣрничава* — *вѣрничаво*; б) *мѣмуран* — *мѣмурна* *мѣмурно*. У овој се групи поцер. говор слаже са Д.

б) Са снажним акц. на првом слогу типа: *ѣнђелов* — *ѣнђелова* — *ѣнђелово*. У поцерском говору каже се *јѣтрѣин*, а не *јѣтрѣин*.

с) Са *благим* акц. на првом слогу типа: *бѣдљикав* — *бѣдљикава* — *бѣдљикаво*. У поцерском говору ту не долазе: *ортѣкѣв*, *Трѣјѣнѣв*.

У одређеном виду ови придеви задржавају исти акценат, сем неких, који могу имати и *благ* акц. на другом слогу; поред оних које је Даничић навео, имају такав акценат у поцерском још и ови: *кѣмѣнѣ* и *кѣмѣнѣ*, *свѣњѣнѣ* и *свѣњѣнѣ*, *јѣрѣнѣ* и *јѣрѣнѣ*, *сѣрнѣнѣ* и *сѣрнѣнѣ*; а само с *благим* на првом слогу *дѣтињѣ*.

д) Адјективи типа *мѣлостив* — *мѣлостива* — *мѣлостиво*. У поцер. говору овамо не иду: *камѣнит-а-о*, *племѣнит-а-о*, *мешѣвит-а-о* (поред *мѣшовит?*), *љубичаст-а-о* *мѣргодаст-а-о* и *рѣжичаст-а-о*. Ти придеви код Даничића имају у одређеном виду такав исти акценат, а у поцер. говору мењају га, те добијају *благѣ* акц. на првом слогу ови: *ѣлатаст* — *ѣлатастѣ*, *дѣратаст* — *дѣратастѣ*, *ѣдгѣтаст* — *ѣдгѣ-*

гастї, кѣиораст — кѣиорастї, мрѣколаст — мрѣколастї.

е) Адјективи типа слдбодан — слдбодна — слдбодно. Код Даничића и ови не мењају акцента у сложеној деклинацији, а у поцерском неки добијају благи акц. на први слог, а то су: бдлестан — бдлеснї, жѣлостан — жѣлоснї, лѣган — лѣганї, млѣѣан (код Д. млѣѣан) — млѣѣанї, пѣкостан — пѣкоснї, прѣведан — прѣведнї, рѣдостан — рѣдоснї, сѣбичан — сѣбичнї, слдбодан — слдбоднї, срѣмотан — срѣмотнї, тѣскобан — тѣскобнї; затим: вѣздашнї, нѣгдашнї, огдашнї, свѣгдашнї, тѣмошнї. Готово дакле сви добијају такав акценат, изузев оне који се ретко или никако не употребљавају у поцер. говору, те им нисам могао констатовати акценат.

ф) Адјективи типа ковѣчев — ковѣчева — ковѣчево. Ту не долазе у поцерском: Адамѣв, бѣкалѣв. Код Даничића је, без сумње погрешно, забележено имѣцан, јер у Вуковом речнику стоји имѣѣан, у поцер. говору има друкчији акценат — ѣмѣѣан; — ѣмѣѣна — ѣмѣѣно, исто тако мѣдѣѣан-на-но, а не мѣгѣѣан; пѣсарѣв а не писѣрѣв, чѣзмѣрѣв, а не чизмѣрѣв. У сложеној деклинацији придев мѣдѣѣѣ добија благи акц. на први слог, а дужину на други — мѣдѣѣѣ; тако је и у R — тѣдѣѣѣ.

г) Адјективи типа плаветан-на-но. У поцер. говору има: плаветан-на-но, дѣгачак (поред дугачак ? — дугачка — дугачко; грубѣѣан и маѣѣчак не употребљавају се. Иначе нема разлике. Међу придеви који су код Д. под Ѣ. к. не долази у поцер. говору кѣѣѣѣннї.

4. Четворосложни адјективи.

У поцер. говору каже се мајстѣрѣѣѣн а не мајсторѣѣѣн (код Д. под IV. 2.), Соломѣѣѣнѣв («Соломѣѣѣново слдво»), а не Солѣѣѣѣмѣѣнѣв (код Д. под IV, 6.).

Остале групе не наводим, јер се придеви тих група акценатом не разликују у поцер. говору од Даничића.